МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Факультет економіки і підприємництва

Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Допущено до захисту
“_____” _____ 2024 р.
Зав. кафедри, д.е.н., професор
_____ **Соколюк С.Ю.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ПІДТРИМКИ СОЛІДАРНОСТІ СЕРЕД МОЛОДІ

Виконала студентка 2 курсу,
групи 21 м-з-сз/а
освітньої програми «Економіка соціального забезпечення»
спеціальності 232 Соціальне забезпечення
МАСЛОВА Анна Володимирівна
Науковий керівник – к.е.н., доцент
Тупчій Оксана Сергіївна

Умань – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУТНОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінка розвитку волонтерської діяльності в Україні

2.2. Дослідження мотивів молоді до волонтерської діяльності

2.3. Волонтерська діяльність як засіб самовизначення й самореалізації молоді

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Розвиваючись в умовах криз, соціальних, економічних, екологічних, в умовах політичної нестабільності, загострення військового конфлікту і, зрештою, в умовах повномасштабного вторгнення росії, волонтерська діяльність на хвилі патріотичного піднесення та необхідності самоідентифікації кожного українця стала вагомим фактором стримання просування ворога, підтримкою військових, інструментом боротьби в тилу. Проте ресурс не є невичерпним, втома, стрес, підвищена відповідальність та невизначеність спричиняють вигорання та зниження соціальної, економічної, захисної, підтримуючої функції волонтерської діяльності. Зазначене обумовлює актуальність дослідження інструментарію розвитку та підтримки волонтерської діяльності.

Волонтерська діяльність є потужним інструментом для формування та підтримки солідарності серед молоді. Вона сприяє розвитку суспільної відповідальності, взаємодопомоги та соціальної інтеграції. Волонтерський рух для молоді дає можливість навчатися та самореалізовуватися через надання допомоги як окремій людині, так і суспільству в цілому. Враховуючи складну ситуацію в політичній, економічній та соціальній сферах, реформування пенсійної системи, запровадження технологічного підходу до теорії та практики соціальної роботи, багато науковців і практиків України звернули свою професійну увагу на волонтерство як важливий засіб самореалізації молоді.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є поглиблення теоретико-методичних засад щодо розвитку волонтерської діяльності в Україні і розробка рекомендацій на підставі проведеного аналізу.

Відповідно до мети визначено завдання дослідження:

- визначити сутність і сучасні підходи до трактування волонтерства;
- розглянути напрями і форми волонтерства;
- оцінити показники та виявити основні тренди розвитку волонтерської діяльності в Україні;
- обґрунтувати основні пропозиції вирішення проблем розвитку волонтерської діяльності в Україні на основі успішного міжнародного досвіду.

- запропонувати заходи для перспективи розвитку волонтерської діяльності в Україні.

Об’ єктом дослідження є волонтерська діяльність серед молоді в Україні.

Предмет дослідження – процес розвитку волонтерської діяльності серед молоді в Україні, який включає в себе вивчення теоретичних основ волонтерської діяльності, аналіз сучасних підходів до розуміння волонтерства, визначення його змісту, напрямів та форм. До предмету дослідження також відносяться правові аспекти регулювання волонтерства, аналіз основних показників та тенденцій волонтерської діяльності в Україні, порівняння з міжнародним досвідом, а також оцінка стану розвитку волонтерського руху.

Вищезазначені завдання вирішуються за допомогою таких методів дослідження: теоретичні: аналіз науково-дослідницьких джерел; абстрагування; узагальнення і систематизація даних для з’ясування змісту поняття волонтерства; емпіричні: спостереження та опитування. Для реалізації завдань було використано дані опитування платформи U-Report і GFK Ukraine.

Інформаційна база дослідження представлена сучасними посібниками, науковими статями, публікаціями в ЗМІ, спеціалізованими виданнями, тезами виступів на конференції, праці вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків, статистичні дані офіційних сайтів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУТНОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Волонтерство в Україні стало явищем, яке відіграє важливу роль у суспільстві. Багато людей обирають волонтерство для того, щоб допомагати людям у складних життєвих ситуаціях, розвивати свою індивідуальність та брати активну участь у громадському житті. Як важливе соціальне явище, волонтерство має власну ідеологічну основу, яка визначає його основні цінності та принципи. В основі волонтерства лежить бажання допомагати людям і природі, незалежно від статусу, національності, віросповідання чи політичних переконань.

Волонтерство вже давно є частиною історії та культури України. У сучасному світі ця діяльність не втрачає своєї актуальності, а сама ідея в наш час є дуже популярною. Популяризацією волонтерства займаються насамперед засоби масової інформації, але залучаються всі українці. Від малого до старого. Ця діяльність стала невід'ємною частиною життя кожної української людини.

Українські дослідники М. Захарчук, Н. Пьонтковська визначають волонтерство як певну форму благодійної громадської діяльності із залученням широкого кола осіб та без жорсткої регламентації діяльності.

Підходи Г. Крапівіної до розуміння сутності сучасного волонтерства полягають у визнанні його різноманітності та значущості для суспільства. Вона підкреслює, що волонтерство в сучасному світі не обмежується лише благодійною діяльністю, але є ширшим феноменом, що включає різноманітні форми та спрямоване на різні аспекти життя суспільства. Г. Крапівіна підкреслює важливість самовираження та самореалізації волонтера у процесі волонтерської діяльності. Вона підтримує ідею, що волонтерство має бути засноване на власних цінностях, мотивації та інтересах волонтера, що сприяє залученню та збереженню волонтерів у довгостроковій перспективі. Таблиця 1.1 узагальнює підходи Г. Крапівіної до сучасного волонтерства. Отже, волонтерська діяльність виявляється в різних аспектах життя суспільства і відіграє вагому роль у просуванні розвитку як індивіда, так і суспільства в

цілому. Вона має широкий спектр проявів і впливає на різні сфери, сприяючи позитивним змінам і наслідкам.

Таблиця 1.1

Підходи до сучасного волонтерства

Основні аспекти	**Сутність**
1. Різноманітність форм	Волонтерство включає різні форми та напрями діяльності
2. Значущість для суспільства	Волонтерство є важливим елементом громадського сектору та сприяє розвитку громадянського суспільства
3. Самореалізація волонтерів	Волонтерство має засновуватися на власних цінностях та мотивації волонтера
4. Активізація громадян	Волонтерство сприяє активізації громадян у вирішенні соціальних проблем та підтримці розвитку суспільства

У сучасному суспільстві існує безліч можливостей для формування, розвитку та самовиявлення особистості. Проте молоді люди часто стикаються з труднощами у визначенні власних цілей та самореалізації. Багато молодих людей, особливо ті, хто належить до молодіжної категорії, прагнуть знайти своє місце в житті й реалізувати свій потенціал. Одним із способів досягнення цих цілей є участь у волонтерському русі. За останній час важливість цього руху значно зросла через військову агресію росії проти України та складні наслідки, що випливають з цього.

Самовідданість та готовність працювати в складних умовах є ключовими принципами волонтерства в Україні. Волонтери часто опиняються у небезпечних ситуаціях, де необхідні високий рівень професіоналізму та навички. Для багатьох волонтерів події революції 2013-2014 років в Україні та конфлікт на сході країни стали переломними моментами, що змусили їх переосмислити своє ставлення до життя й розпочати допомагати іншим.

Важливими факторами розвитку волонтерства в Україні є:

- поява нових проблем, таких як зміна клімату, міграція, нерівність, стимулює волонтерів до пошуку нових форм допомоги;
- інтернет-платформи та соціальні мережі полегшують спілкування волонтерів, координацію їхньої діяльності та розширення аудиторії;
- створення сприятливих умов для розвитку волонтерства, наприклад, надання податкових пільг або фінансової допомоги, стимулює його зростання.

Прозорість та відкритість відіграють ключову роль у волонтерській

діяльності в Україні. Волонтери стараються забезпечити повну відкритість своєї діяльності, щоб заслужити на довіру та підтримку громадськості та донорів. Шляхом публікації звітів та інформації про свою діяльність вони намагаються довести справедливість та ефективність своєї роботи перед кожним.

Інтернет найбільше підвищив популярність волонтерства. Він дозволяє людям спілкуватися незалежно від того в якій точці світу вони знаходяться, поширюючи обізнаність про волонтерство без будь-яких обмежень через фізичні бар'єри. Це сприяло зростанню волонтерства. Програмне забезпечення для керування волонтерством дозволяє організаціям будувати міцні взаємини з волонтерами та покращувати ефективність їхньої співпраці. Тепер за допомогою програмного забезпечення для керування волонтерством організації можуть будувати ще більше зв'язків зі своїми волонтерами, покращуючи їхню взаємодію за допомогою різноманітних інструментів і функцій, щоб зробити волонтерську діяльність якомога плавнішою.

Українські волонтери активно сприяють інноваціям та креативності. Вони постійно розвивають нові методи та ідеї, щоб удосконалювати свою роботу та досягати максимальної користі для громадян. Використовуючи сучасні технології та соціальні мережі, вони забезпечують швидку та ефективну комунікацію з донорами та іншими зацікавленими особами. Крім того, вони використовують творчі підходи та методи, щоб привернути увагу до соціальних проблем та залучити широку аудиторію до волонтерської діяльності.

«Волонтерство це - безкоштовна, усвідомлена, добровільна діяльність на благо інших. Така діяльність передбачає наявність у людини, що її здійснює, мотивації, не пов'язаної з прибутком; відсутність компенсацій; особисту причетність. Загальноприйнятими є наступні форми добровільної діяльності: взаємна допомога та самодопомога, надання послуг іншим людям, участь у громадських організаціях, проведення інформаційних компаній та/або захист прав» - вітчизняний науковець Н. Кривоконь [11]. Люди саме тому стають волонтерами, тому що хочуть кращих соціальних змін і справедливості. Волонтери беруть активну участь у захисті навколишнього середовища,

політичному захисті та захисті інтересів громадянського суспільства.

Натомість науковці С. Гончаренко, С. Матвєєв та І. Когут у своєму дослідженні пропонують таке трактування волонтерства: «волонтерство - це спосіб будувати соціальні відносини; застосовувати на практиці свої моральні та релігійні принципи; одержувати нові навички; знайти соціальну підтримку й друзів; відчути себе здатним щось зробити; відчути себе добре» [15].

Вивчення соціального явища волонтерства на сьогодні супроводжується розглядом його різних аспектів. Завдяки глобалізації наука отримала можливість чіткіше визначити та сприяти взаєморозумінню різних підходів до волонтерства. У результаті можна виокремити чотири основні складові волонтерської діяльності: взаємна допомога, філантропія або надання послуг, захист інтересів (лобіювання) та участь у управлінні. Волонтерство у всіх його проявах є безкорисливою працею, яка ґрунтується на ідеалах служіння гуманістичним цінностям. Воно не має на меті фінансової або кар'єрної вигоди, а його основна ціль чітко сформульована - надання допомоги іншим людям.

Визначення "волонтерська діяльність" має свою інтерпретацію, поняття та значення. Наприклад, згідно з висловлюванням українського науковця Н. Клименюка, "волонтерська діяльність" охоплює широкий спектр дій, включаючи традиційні форми взаємодопомоги й самодопомоги, офіційне надання послуг та інші форми громадської участі, які здійснюються добровільно на користь широкого загалу без матеріальної винагороди [9].

Згідно з дослідженням вітчизняного вченого О. Шумакової, визначаються основні аспекти діяльності волонтерів. Ці аспекти включають надання соціально-педагогічної допомоги, підтримку та послуги; реалізацію планів, проектів та програм; формування, розвиток та координацію соціальних мереж; організацію виховних та благодійних заходів та акцій з різних тематичних напрямків [53].

Велику увагу вітчизняні дослідники приділяють концептуалізації основних принципів волонтерської діяльності. Наприклад, український історик Л. Полякова виділяє такі: "добровільність та доброчинність; законність; гуманність

та гідність; спільність інтересів і рівність прав її учасників" [26].

Ми вважаємо, що волонтерство в Україні є важливим соціальним явищем, яке відіграє визначальну роль у суспільстві. Зміни в соціальних моделях та виникнення нових проблем, таких як кліматичні зміни, технологічний прогрес, міграція та інші, вплинули на розвиток волонтерського руху та його можливості.

Волонтерство в Україні вирізняється своєю ідеологічною основою, що ґрунтується на безкорисливому бажанні допомагати людям та природі незалежно від їхнього статусу, національності, віросповідання чи політичних переконань. Зараз волонтерство є популярним явищем, підтримується масовими засобами масової інформації та залучає різноманітні верстви населення.

Згідно з дослідженням іншого вітчизняного науковця І. Звєрєвої, волонтерську діяльність можна охарактеризувати як благодійну роботу, яку здійснюють фізичні особи на безприбуткових засадах, без отримання заробітної плати та без прагнення до кар'єрного росту, з метою сприяння добробуту та процвітання спільнот та суспільства в цілому. Саме тому людей, що добровільно надають безоплатну соціальну допомогу та послуги особам з обмеженими можливостями, хворим людям та соціальним групам, які потрапили в складну життєву ситуацію, називають волонтерами [6].

Сучасні підходи до розуміння волонтерства відображають його різноманітні аспекти та значення. Глобалізація спричинила зростання уваги до волонтерської діяльності та розвиток наукових визначень цього явища. Сьогодні волонтерство розглядається як безкорислива праця, заснована на гуманістичних ідеалах та спрямована на надання допомоги та підтримки іншим людям. Важливими аспектами волонтерства є взаємодопомога, філантропія, захист інтересів та участь у управлінні. Ці різні підходи сприяють розширенню розуміння та визнанню значущості волонтерської діяльності як важливого фактора розвитку суспільства.

Кожен може стати волонтером, незалежно від віку, походження чи соціального статусу. Волонтерство може мати різні мотивації, включаючи бажання підтримати важливу справу, зустрічі з іншими людьми, внести вагомий

внесок у громаду або навіть продовжити професійний розвиток. Волонтерство не лише надає допомогу тим, хто її потребує, але й сприяє розвитку толерантності в сучасній молоді. Цей соціальний рух може виконувати певні функції, які раніше виконували державні соціальні установи. Отже, волонтерство в Україні - це динамічний та важливий соціальний рух, який відображає відповідь на сучасні виклики та проблеми, забезпечуючи допомогу та підтримку тим, хто її потребує.

Волонтерство це безкорислива діяльність, вона може мати безліч форм, від разових акцій до довгострокових проектів, охоплюючи широкий спектр сфер (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Сфери діяльності волонтерства

Вид діяльності	
1. Соціальна допомога	• Надання допомоги людям похилого віку, людям з інвалідністю, сиротам, бездомним; • організація збору коштів, продуктів харчування, одягу, медикаментів; • проведення благодійних акцій, ярмарків, концертів; • робота в притулках, будинках для людей похилого віку; • надання психологічної підтримки, консультування.
2. Екологічна діяльність	• Прибирання парків, лісів, водойм; • садіння дерев, квітів; • боротьба з забрудненням довкілля; • проведення еко-просвітницьких заходів; • збереження рідкісних видів тварин і рослин.
3. Медична допомога	• Надання медичної допомоги у лікарнях та закладах для літніх людей; • догляд за хворими, людьми похилого віку, людьми з інвалідністю; • збір коштів на лікування, медикаменти; • організація донорських акцій; • проведення профілактичних заходів.
4. Освітня діяльність	• Допомога в школах, дитячих садках, інтернатах; • навчання дітей і дорослих різним предметам, навичкам; • проведення просвітницьких заходів, лекцій, семінарів; • організація творчих майстер-класів, гуртків; • робота з дітьми з особливими потребами.
5. Культурна діяльність	• Допомога в музеях, театрах, бібліотеках; • організація фестивалів, концертів, виставок; • збереження культурної спадщини; • робота з дітьми та молоддю.

6. Міжнародна волонтерська діяльність	• Допомога людям в інших країнах, які постраждали від стихійних лих, війн, епідемій; • участь в міжнародних проектах та програмах; • сприяння розвитку співпраці між країнами.

Це лише деякі з можливих видів волонтерської діяльності. Безумовно, кожен може знайти для себе сферу, яка йому близька, і зробити свій внесок у покращення життя людей і суспільства. волонтерство є різноманітним і може приймати різні форми, залежно від потреб і можливостей громади, організацій та самого волонтера. Розглянемо найпоширеніші форми волонтерства в Таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Найпоширеніші форми волонтерства

Форми волонтерства	Сутність
1). Пряме волонтерство	Найпоширеніша форма, коли люди особисто беруть участь у різних добровільних діяльностях, таких як робота в громадських організаціях, благодійних фондах, місцевих школах або лікарнях.
2). Віртуальне волонтерство	Волонтерство через інтернет, де волонтери можуть надавати різні послуги онлайн, такі як веб-дизайн, письмові роботи, переклади, соціальне медіа-управління і т. д.
3). Корпоративне волонтерство	Підтримка волонтерства серед співробітників компаній та бізнес-організацій, які організовують проекти та ініціативи, фінансову підтримку.
4). Студентське волонтерство	Участь студентів у волонтерських програмах, що пропонують університети та освітні заклади, допомога в місцевих громадських проектах, проведення досліджень.
5). Екологічне волонтерство	Спрямоване на охорону навколишнього середовища та природи, включає участь у прибиранні пляжів, лісових масивів, саджанні дерев, екологічних дослідженнях, просвітницьких кампаніях.
6). Надання професійної допомоги	Волонтери з різних професій (лікарі, юристи, психологи тощо) надають безкоштовні консультації та послуги для тих, хто не може собі їх оплатити.
7). Міжнародне волонтерство	Волонтери подорожують до інших країн, де допомагають у різних проектах та програмах, таких як будівництво шкіл, медичних пунктів, проведення навчальних програм, сприяючи поліпшенню умов життя та розвитку громад.

Можемо зробити невеличкий підсумок, що волонтерство - це потужний рух, який робить значний вплив на розвиток суспільства. Воно дає можливість людям безкорисливо допомагати іншим, ділитися своїми знаннями та навичками, а також відчувати себе частиною чогось більшого.

На нашу думку, умови повномасштабної війни відновили вражаючу ефективність та розміри волонтерського руху в Україні. Волонтери,

співпрацюючи з неприбутковими організаціями, активно реалізовують широкий спектр ініціатив, щоб надавати допомогу Збройним Силам України та тим, хто постраждав внаслідок обширної військової агресії росії проти України. Вони збирають фінансові кошти, закуповують необхідні товари для фронту та цивільних, координують допомогу для внутрішньо переміщених осіб, готують потенційні місця розміщення людей, забезпечують психологічну підтримку дітям та підліткам, також, взяли на себе ініціативу з донорства крові, організовують допомогу людям похилого віку та виконують інші види волонтерської діяльності. Бузумновно, ці напрями волонтерської діяльності стають надзвичайно ефективними в умовах війни.

Ми впевнені, що Україна впевнено переможе у війні проти російської агресії завдяки єдності свого народу та взаємній підтримці кожного українця в цій важкій боротьбі за мир і спокій на нашій рідній Землі.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінка розвитку волонтерської діяльності в Україні

Українське суспільство пройшло трансформацію від пострадянського, змінивши світоглядні уявлення стосовно власного значення у процесі державотворення. Події Революції Гідності, початок російсько-української війни — стали підґрунтям для суспільного піднесення духу Українського народу. Населення країни усвідомило не тільки власну національну та громадянську належність, але й розуміння того, якими можуть бути ймовірні наслідки російської агресії, тому об’єдналось ідеєю спротиву через волонтерські організації та рухи. Розгляд волонтерської діяльності як складової частини соціальної роботи обумовлює дослідження та оцінку розвитку волонтерської діяльності в Україні, її масштабів та сили.

Методологічно оцінка дослідження розвитку волонтерської діяльності здійснюватиметься за період дев’яти років, тобто з 2015 року по 2023 рік. Оцінка статистичних даних за 2015 рік висвітлюватиме рівень розвитку волонтерської діяльності після Революції Гідності 2013-2014 рр., що стала точкою виникнення потужного волонтерського руху в Україні – "чудового прикладу самоорганізації народу у прагненні змінити Україну та зробити її справжньою європейською правовою державою, що здатна здійснювати ефективну соціальну політику".

Методика оцінки розвитку волонтерської діяльності включатиме кількісні та якісні показники в абсолютних та відносних величинах. Аналіз розвитку волонтерської діяльності розпочнемо з кількісних показників, що включають кількість волонтерів та кількість організації та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів для провадження волонтерської діяльності на території України. Вихідні дані для аналізу зведемо у таблицю 2.1.

Дані таблиці свідчать про невпинне зростання в Україні кількості організації та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів для провадження волонтерської діяльності. У 2015 році це було всього 58 організацій та установ, які здійснювали благодійну діяльність та соціальну роботу з

допомогою волонтерів, а у 2023 році (станом на листопад) це вже 1661 організація та установа.

Таблиця 2.1

Динаміка кількості організації та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів, зокрема іноземців та осіб без громадянства для провадження волонтерської діяльності на території України (2015-2023 рр.)

Показник кількості організацій та установ	Рік								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	станом на 09.11.2023
Кількість у відповідному	58	124	241	367	470	549	657	1179	1661
Абсолютні темпи приросту, од.	-	66	117	126	103	79	108	522	482
Відносні темпи приросту, %	-	113,8	94,4	52,3	28,1	16,8	19,7	79,5	40,9

Темпи росту організацій та установ, що залучали волонтерів до своїх проектів протягом останніх дев’яти років складають 2863,8%, що більше у 29 разів від початку розвитку волонтерської діяльності в Україні (рис. 2.1).

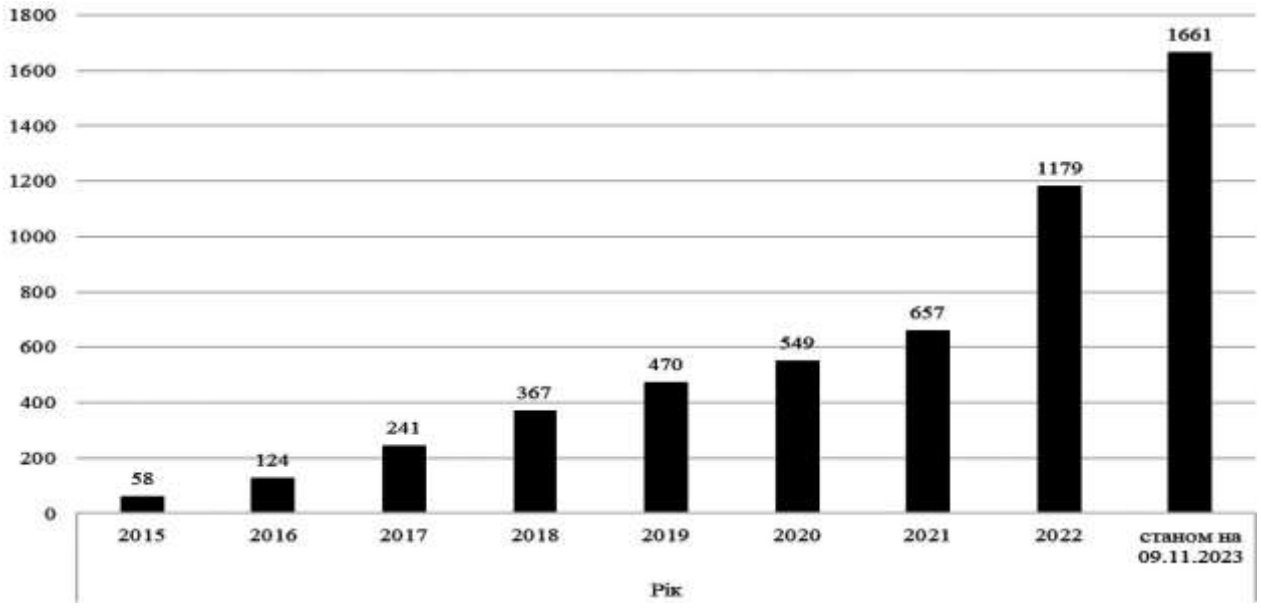

Рис. 2.1. Динаміка кількості організацій та установ, що залучали до своєї діяльності волонтерів, од.

Основними організаціями та установами, що долучали ресурс волонтерів до

благодійної діяльності у 2023 році були:

– благодійні організації (843 організації);
– громадські організації (641 організація);
– благодійні фонди (76 організацій);
– громадські спілки (19 організацій).

Це у сукупності становить 95% від усіх організацій та установ (1661 од.) у 2023 році, що залучали волонтерів. Решта 5% — це громадські об'єднання, наукові установи та заклади освіти, комунальні установи та заклади, релігійні організації, заклади культури, обслуговуючі кооперативи [6]. Оцінюючи динаміку зміни кількості установ та організацій, що долучали волонтерів, можна відстежити дві хвилі зростання (рис. 2.2):

– 2015-2016 рр.;
– 2022-2023 рр.

У 2016 році абсолютний темп приросту становив збільшення на 66 організацій, що у відносному вираженні становило більше на 113,8 % у порівнянні з 2015 роком, у 2017 році кількість організацій, що долучають волонтерів, зросла ще на 117 установ, майже вдвічі порівняно з 2016 роком, темп приросту склав 94,4%. Надалі з 2018 по 2021 роки темпи приросту уповільнились, тобто не так стрімко збільшувалась кількість організацій та установ, що долучають волонтерів, як у 2016 році. Проте спостерігалося стале щорічне зростання кількості організацій у середньому на 100 одиниць порівняно з попереднім роком. У 2018 році збільшилось на 126 організацій, відповідно у 2019 році на 103 організації, у 2020 на 79 організацій й у 2021 році на 108 організацій, що у підсумку дало 657 організацій та установ, які у 2021 р. долучали волонтерів. Більше, ніж в 11 разів збільшилась кількість організацій та установ, що долучали волонтерів за період 2015-2021 рр. Така стала тенденція засвідчує про важливість волонтерської діяльності, як виду соціальної роботи, як механізму об'єднання нації для вирішення спільних питань. Друга хвиля стрімкого зростання кількості організацій та установ, що долучали до своєї діяльності волонтерів, припала на 2022 рік – повномасштабного вторгнення росії

в Україну. У 2022 році приріст становив майже 80%, тобто збільшилось на 522 організації та установи, що долучали волонтерів, у порівнянні з 2021 роком. В абсолютному вимірі (522 од.) – це найбільший показник приросту за весь досліджуваний період. Приріст у 2023 році станом на листопад становить збільшилось на 482 організації та установи, що долучали волонтерів.

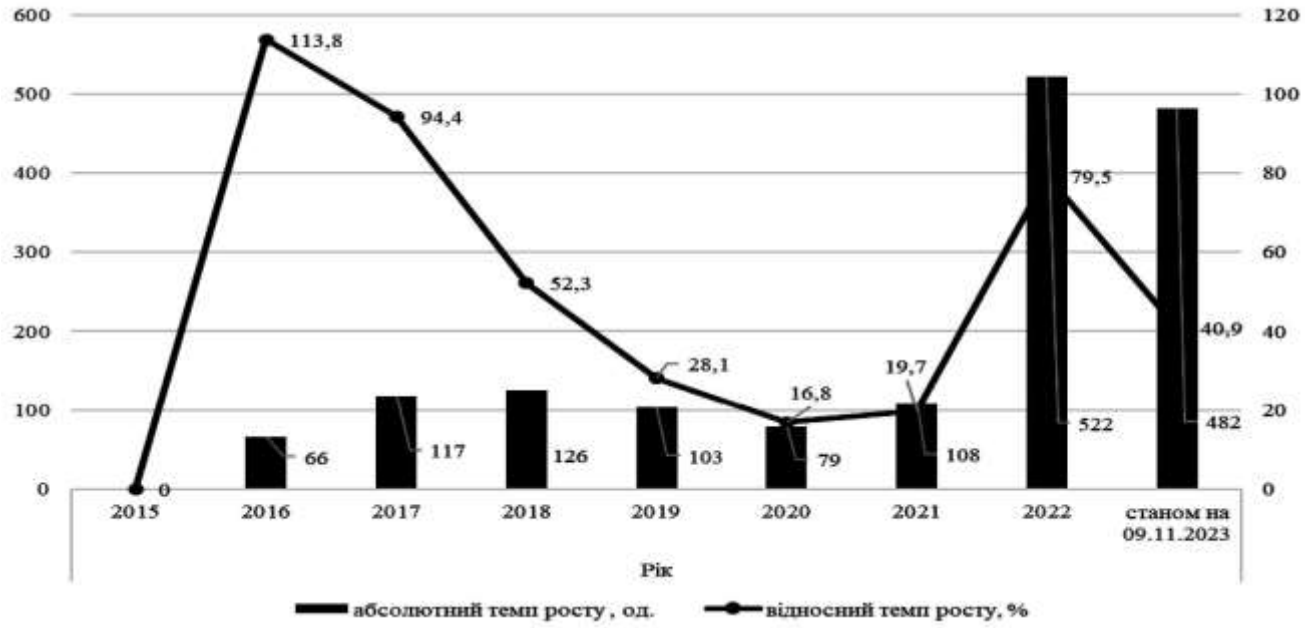

Рис. 2.2. Темпи приросту організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів за 2015-2023 рр.

Тренд лише підтверджує, що розвиток волонтерської діяльності, як правило, припадає на період загострення кризових ситуацій у суспільстві. Часи кризи породжують силу, групують довкола спільної проблеми, спільного ворога.

Наступним кроком доцільно оцінити кількість волонтерів-фізичних осіб. Відслідкувати динаміку зможемо на основі даних, які збирає та висвічує Державна податкова служба. Реєстр волонтерів – це база даних про осіб, які допомагають захисникам та жителям країни, загальної кількості реєстрацій у 2022 році. Завершення звітного періоду спонукало 1651 громадянина в останній місяць року убезпечити себе від проблем з податковою. На початку 2023 року у реєстрі налічувалось 3198 волонтерів, що у 10 разів більше, ніж за весь час до цього. Далі приріст щомісячно у середньому становить 400 осіб і в червні кількість волонтерів становила 4993 особи.

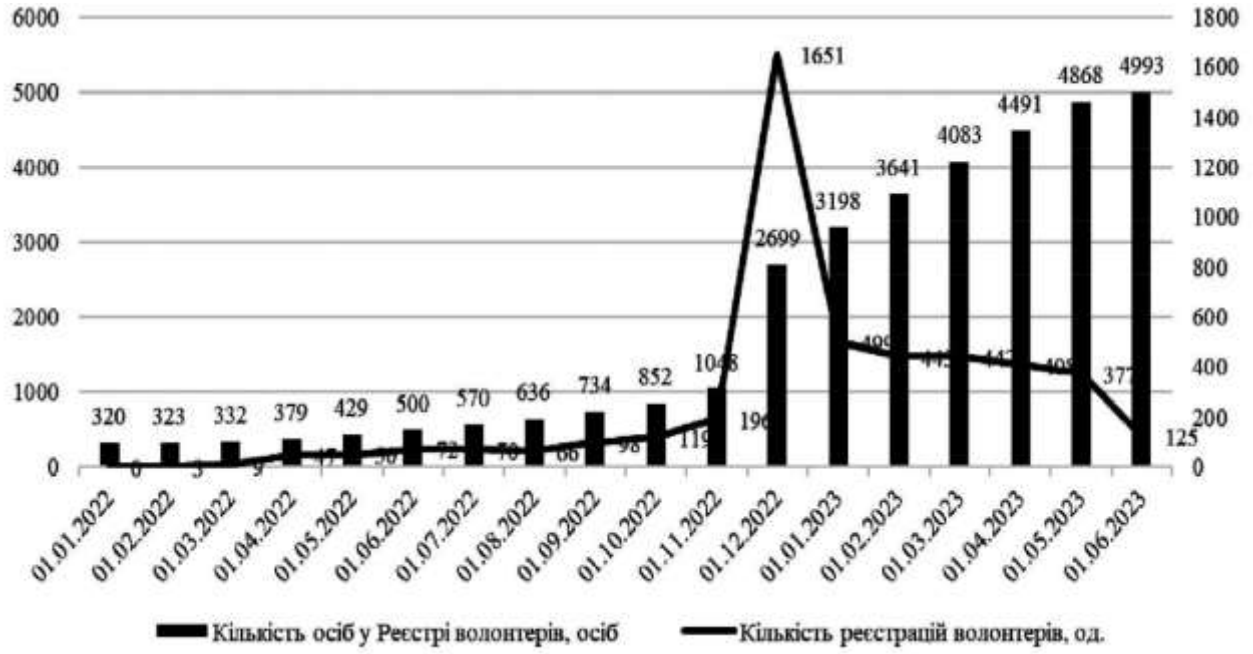

Рис. 2.3. Динаміка зміни кількості волонтерів-фізичних осіб (осіб) та кількості реєстрацій волонтерів (од.) за січень 2022 – червень 2023 рр.

За шість місяців 2023 в Реєстр волонтерів було додано 2294 людини, тоді як за весь 2022 рік додано 2379 волонтери. Очевидні наростаючі тенденції реєстрації волонтерів при майже сталій чисельності реєстрацій щомісячно від 377 до 499 осіб. Якщо тренд зберігатиметься, до кінця року матимемо більше 6500 волонтерів.

Зауважимо, щоб оцінити тенденції розвитку волонтерської діяльності в Україні, проведено аналіз кількості організацій та установ, які співпрацюють з волонтерами, та кількості волонтерів-фізичних осіб, які провадять волонтерську діяльність індивідуально. Реєстр перших веде Нацсоцслужби Мінсоцполітики, реєстр останніх веде Державна податкова служба. Маємо підстави говорити, що скоріше за все люди в цих двох реєстрах не повторюються, оскільки:

– якщо волонтер співпрацює з організацією, то інформація про нього може бути у реєстрі Нацсоцслужби Мінсоцполітики, якщо її подасть установа чи організація;

– інформацію про волонтера-іноземця чи особу без громадянства, яка займаєтесь волонтерською діяльністю в Україні, обов'язково повідомлять

Нацсоцслужби Мінсоцполітики;

– волонтери, які перебувають у реєстрі Нацсоцслужби мають подати окрему заяву стосовно включення до реєстру волонтерів, який веде ДПС.

Таким чином, можемо з упевненістю говорити, що кількість волонтерів дорівнює сумі тих, хто співпрацює з організаціями та тих фізичних осіб, що зареєстровані в ДПС як волонтери. Крім цього, є ще багато людей, які провадять волонтерську діяльність без офіційного статусу "волонтер", тобто без реєстрації в державних реєстрах. На підтвердження цьому дані Монобанку України, які свідчать, що кількість людей, які збирають кошти та донати без реєстрації статуса волонтера, набагато більша, ніж зареєстровано і відповідно подає офіційна статистика (рис. 2.4).

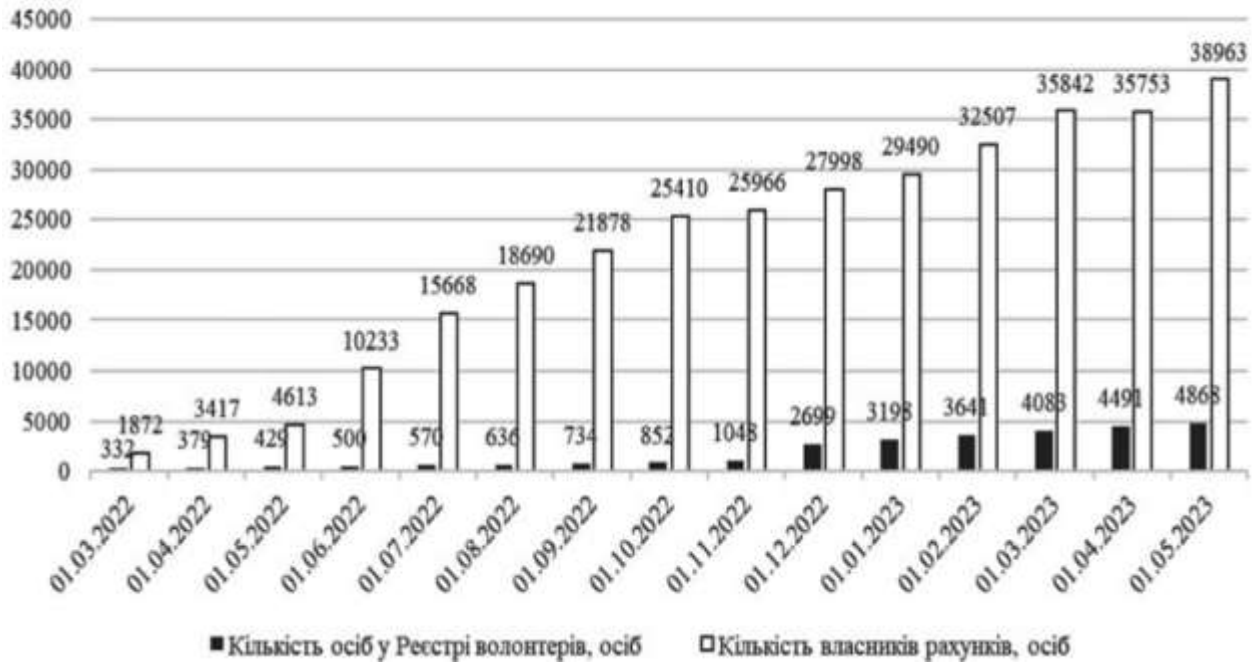

Рис. 2.4. Динаміка співвідношення кількості волонтерів-фізичних осіб (осіб) та кількості власників рахунків-"банок" для збору коштів в Монобанку (од.) за березень 2022-травень 2023 рр.

Дані засвідчують тенденції зростання чисельності офіційно зареєстрованих волонтерів і тих, які збирали кошти без реєстрації статусу "волонтера" (назвемо їх "неофіційні" волонтери). Проте чисельність "неофіційних" волонтерів зростала швидшими темпами від початку війни, ніж офіційних. Крім того, чисельність "неофіційних" волонтерів в десятки разів перевищувала чисельність офіційних.

Для порівняння співвідношення кількості офіційно зареєстрованих волонтерів і волонтерів без офіційного статусу розглянуто дані Монобанку щодо кількості власників "банок" для збору пожертв. Дані зведено у таблицю 2.2 за відповідними періодам.

Таблиця 2.2

Кількість офіційно зареєстрованих волонтерів у Реєстрі ДПС та кількість власників рахунків в Монобанку для збору коштів

Станом на	Кількість осіб у Реєстрі волонтерів, осіб	Кількість власників рахунків, осіб	Співвідношення офіційних волонтерів і «неофіційних» волонтерів	Кількість банок, од.
01.01.2022	320	-		-
01.02.2022	323	-		-
01.03.2022	332	1872	5,6	2089
01.04.2022	379	3417	9	3959
01.05.2022	429	4613	10,8	5388
01.06.2022	500	10233	20,5	12079
01.07.2022	570	15668	27,5	18747
01.08.2022	636	18690	29,4	22517
01.09.2022	734	21878	29,8	26749
01.10.2022	852	25410	29,8	31029
01.11.2022	1048	25966	24,8	31521
01.12.2022	2699	27998	10,4	34231
01.01.2023	3198	29490	9,2	36195
01.02.2023	3641	32507	8,9	39942
01.03.2023	4083	35842	8,8	44659
01.04.2023	4491	35753	8	44146
01.05.2023	4868	38963	8	48662
01.06.2023	4993	-		-

На початку повномасштабного вторгнення "неофіційних" волонтерів було у 5,6 разів більше, офіційних. У квітні та травні 2022 року на кожного офіційно зареєстрованого волонтера припадало відповідно 9 та 10 "неофіційних" волонтери. Найвищі показники співвідношення неофіційних та офіційних волонтерів спостерігалися у червні-листопаді 2022 року від 20 неофіційних волонтерів на одного офіційно зареєстрованого до майже 30. З початком 2023 року це співвідношення зменшилось, за рахунок вищих темпів зростання реєстрації волонтерів офіційно, але все одно тенденція перевищення кількості

волонтерів без офіційного статусу над кількістю офіційно зареєстрованих волонтерів зберігається 9-8 до 1 (січень-травень 2023 року).

Станом на початок березня 2022 року власні банки для збору коштів мали лише 1872 особи. Відтоді щомісяця "неофіційних" волонтерів ставало більше, в середньому, на 2,8 тисяч осіб. Приріст кількості власників "банок" для збирання допомоги становить більше 2000 % від початку війни.

Дані таблиці 2 свідчать також, що власники рахунків мають не по одній "банці" для збору коштів. Кількість відкритих банок для збирання допомоги станом на початок травня складає 48662 од. Це у 23 рази більше, ніж було на початку повномасштабного вторгнення у березні 2022 року. Побільшало й поповнень цих банок для збору допомоги – у 20 разів до початку великої війни. У 2023, в середньому, українці роблять 3,1 млн транзакцій на місяць, тоді як на початку березня 2022 року поповнень було близько 158 тисяч на місяць. Станом на початок травня 2023 року, у середньому, в одну банку "скидається" близько 70 людей [8]. Загалом частка тих, хто здійснював фінансові пожертвування на благодійність, становлять 70% у 2023 році. Тобто 70% дорослого населення в Україні (старше 15 років) здійснювали грошові пожертви. Причому це найвищий показник за весь досліджуваний період (рис 2.5).

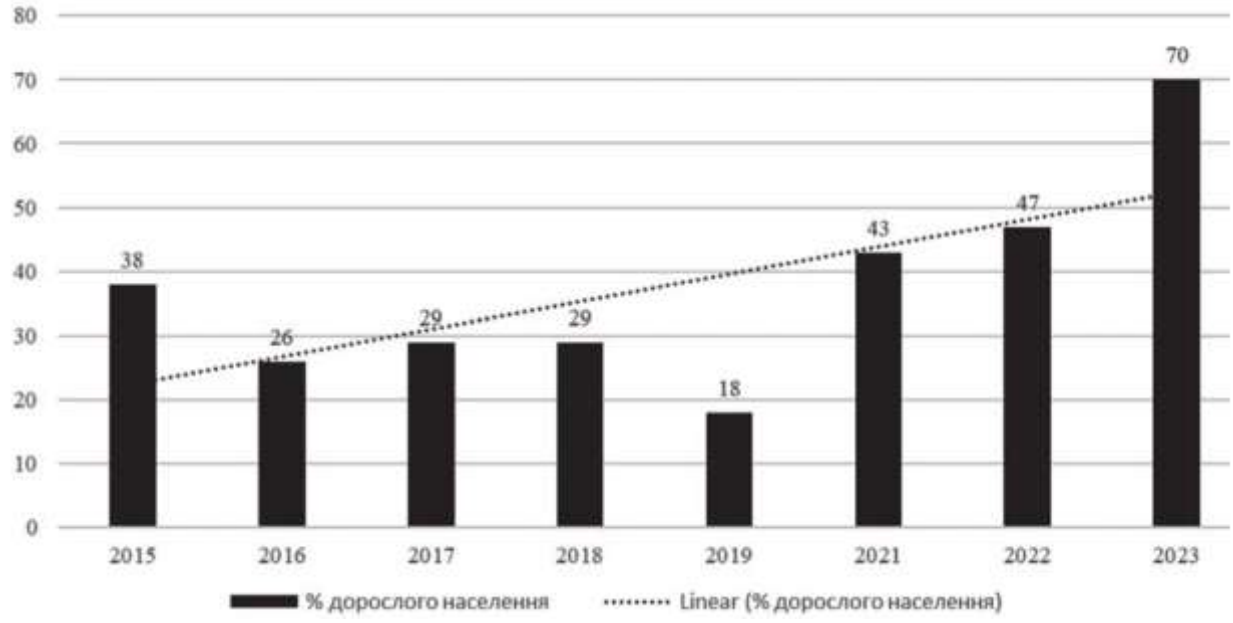

Рис. 2.5. Динаміка частки волонтерів, що здійснювали фінансові пожертви 2015-2023 рр., %

Дані рис. 2.5 свідчать про висхідний тренд частки волонтерів, які здійснювали фінансові пожертвування. За роками частка волонтерів, що жертвували кошти на благодійність варіюється від 18% у 2019 році до 70% у 2023 році. Можна відстежити три хвилі зростання частки людей у країні, що жертвували кошти:

– 2015 рік – пов'язано з Майданом та окупацією на Сході країни та Півдні;
– 2021 рік – спричинено пандемією COVID;
– 2023 рік – у відповідь на повномасштабне вторгнення.

Також висхідний напрямок має тренд зростання частки людей, які здійснювали волонтерську діяльність (рис. 2.6), у 2023 р. частка сягнула максимального рівня за досліджуваний період і зафіксована на рівні 37% – це частка усього дорослого населення України здійснювали, яка здійснювала волонтерську діяльність у 2023 р.

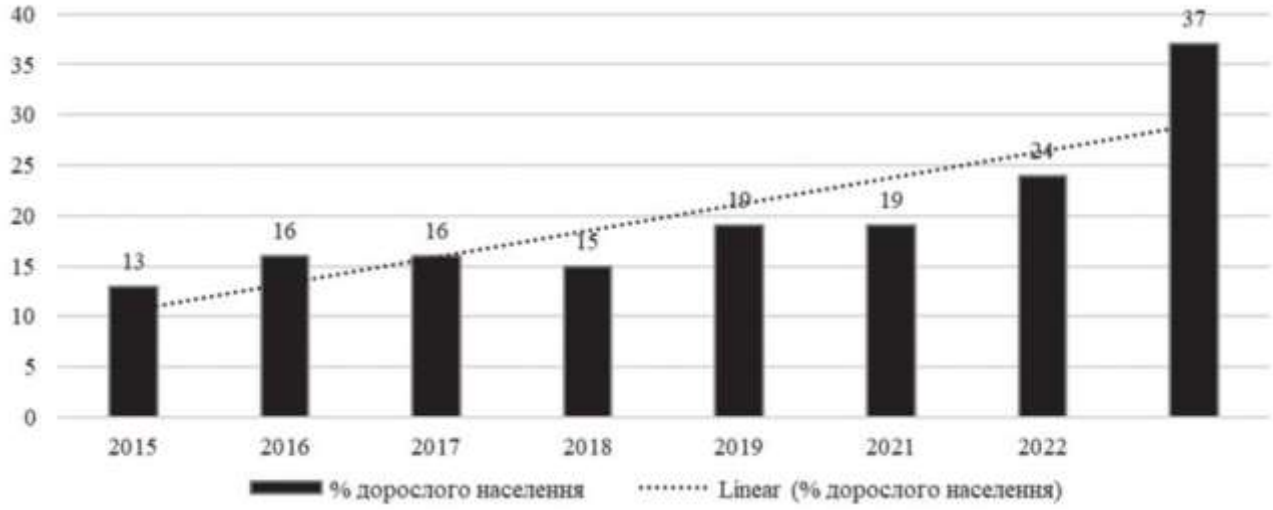

Рис. 2.6. Динаміка частки волонтерів від кількості дорослого населення країни, 2015-2023 рр., %

Таким чином, аналіз абсолютних та відносних показників дає можливість чітко констатувати потужний розвиток волонтерської діяльності в масштабах всієї України, її характер та рівень. Волонтерська діяльність, як і благодійність в цілому, стали трендом українського суспільства, ознакою соціально-економічного розвитку населення. Окрім того, рівень розвитку волонтерської діяльності вражає і світову спільноту. За даними Світового рейтингу

благодійності, який щорічно з 2010 року публікує CAF (Charities Aid Foundation), Україна увійшла у двадцятку країн з найвищим рівнем благодійності у 2021 році, у десятку – в 2022 році, і стала 2 у рейтингу з поміж 142 країн світу у 2023 році [9]. Динаміка зміни індексу України в рейтингу представлення на рис. 2.7.

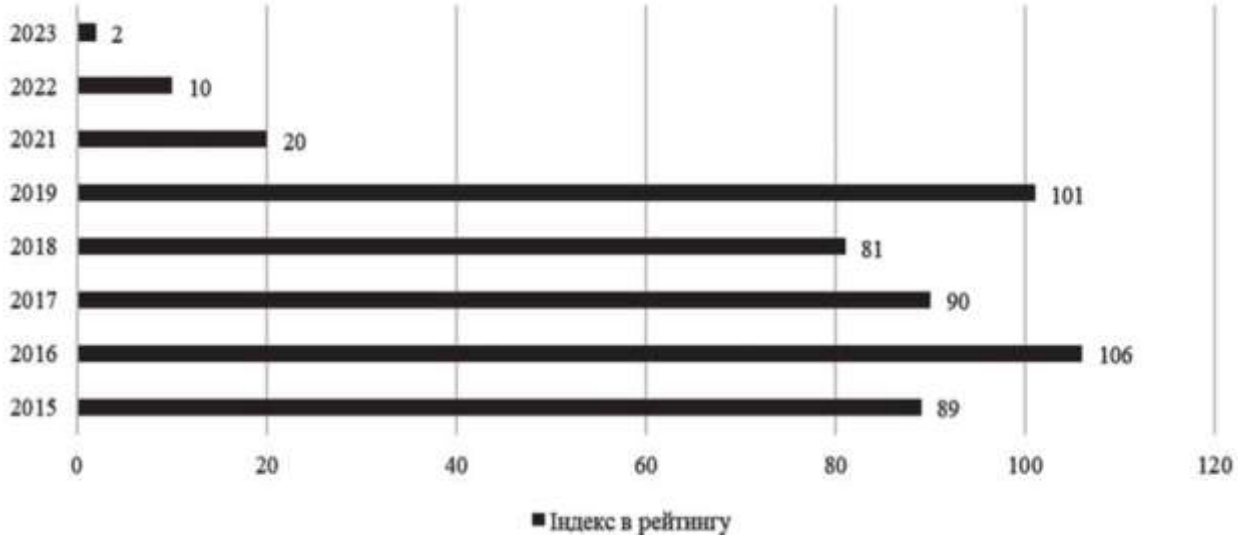

Рис. 2.7. Динаміка зміни індексу України у Світовому рейтингу благодійності, 2015-2023 рр., місце

У 2023 році за рівнем благодійності Україну обійшла лише Індонезія із загальним індексом благодійності 68. Десятка країн з найвищим рівнем благодійності виглядала наступним чином (рис. 2.8).

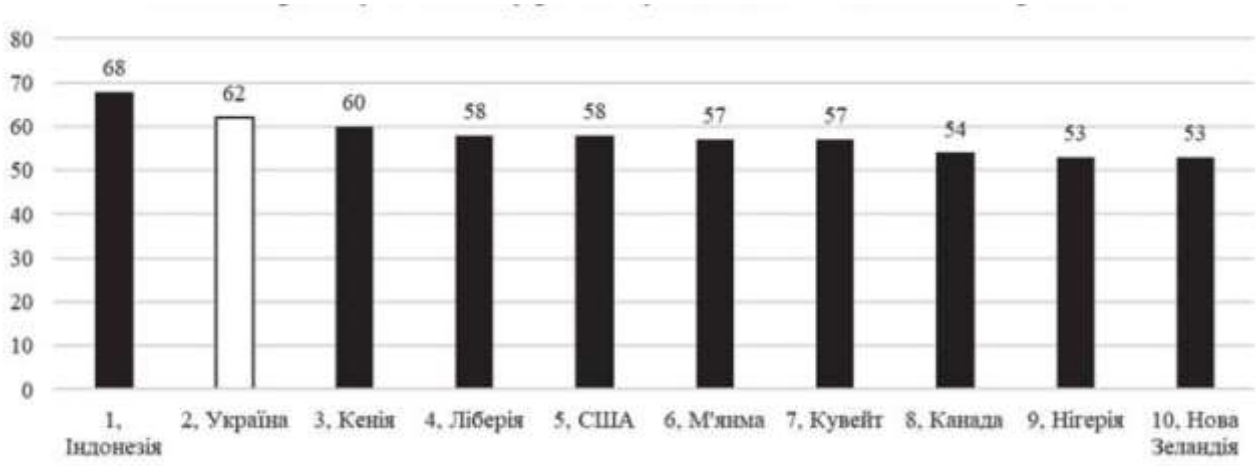

Рис. 2.8. Рейтинг України за загальним індексом благодійності, 2023 р.

Частка населення в Індонезії, яка займалась благодійністю становить 68% дорослого населення, в Україні – 62%, Ліберії та США – 58%, М'янмі та Кувейті 57%, Канаді – 54%, Нігерії та Новій Зеландії – 53%. За рейтингом розвитку волонтерської діяльності у 2023 році Україна зайняла 11 місце, за часткою

населення, що здійснювала фінансові пожертвування – 4 місце.

На основі проведеного аналізу можемо виокремити основні тренди розвитку волонтерської діяльності в Україні:

– збільшення кількості волонтерських організацій і надавачів добровільної допомоги — благодійність стала невід'ємною частиною життя більшості українців: 62% українців стали благодійниками, а 37% долучилися до волонтерства;

– зростання результативності діяльності волонтерів – середньомісячна пожертва виросла майже вдесятеро порівняно з 2021 роком, що свідчить про важливість допомоги даного інституту громадянського суспільства для захисту держави;

– українські волонтери все більше об'єднуються навколо проєктів, пов'язаних з обороноздатністю нашої держави з метою призупинення російської військової агресії на Сході та Півдні України;

– активізація взаємодії з органами державної влади, правоохоронними, природоохоронними, медичними, соціальними організаціями та установами – волонтери та волонтерські організації продовжують допомагати Збройним Силам, рятувальним службам, медичним установам, підтримують малозахищених, лікують травмованих тварин, пропагують здоровий і активний спосіб життя, беруть участь в освітніх і наукових заходах тощо.

2.2. Дослідження мотивів молоді до волонтерської діяльності

Формування ефективної системи мотивування залучення молоді до волонтерської діяльності як елемента соціальної роботи вимагає моніторингу вивчення мотивів, які спонукають людей до доброчинності. Виявити основні тенденції ставлення населення до волонтерства найдоцільніше на основі соціологічного опитування відповідних страт населення шляхом анкетування.

Одним з найкращих методів виявлення закономірностей у існуванні та розвитку певного явища є соціологічне опитування. Маючи на меті визначити основні, на думку української молоді, напрямки волонтерства та найдієвіші

методи стимулювання населення до цього виду благодійництва, нами розроблено анкету (Додаток А).

В ході дослідження, з допомогою google-форм опитано 105 респондентів, з яких 68,6% складають жінки і 31,4% - чоловіки. Серед учасників опитування є представники різних вікових груп, з яких найбільшу частку становить молодь у віці 18-24 роки - 52,4%. Респонденти різняться за родом занять: учні - 13,3%, студенти денної форми навчання - 46,7%, студенти заочної (дистанційної) форми навчання - 2,9%. До категорії «інші» входять представники таких страт населення, як наймані працівники - 32 особи (30,4 %), підприємці - 4 особи (3,8 %) та домогосподарки - 3 особи (2,9 %). Опитані нами громадяни мають різний рівень життя: 24 особи - вище середнього, 70 осіб - середній, 11 осіб - нижче середнього. Нам вдалося опитати мешканців різних регіонів, серед яких найбільше було представників Рівненської - 71 особа, Волинської - 16 осіб та Донецької - 10 осіб областей. Окрім того, учасниками опитування стали по два представники Київської та Хмельницької областей, та по одному з Житомирської та Тернопільської.

Результати дослідження свідчать, що молодь знайома зі значенням поняття «волонтерська діяльність», до того ж значна частина респондентів брала безпосередню участь у різних волонтерських проектах (рис.2.9).

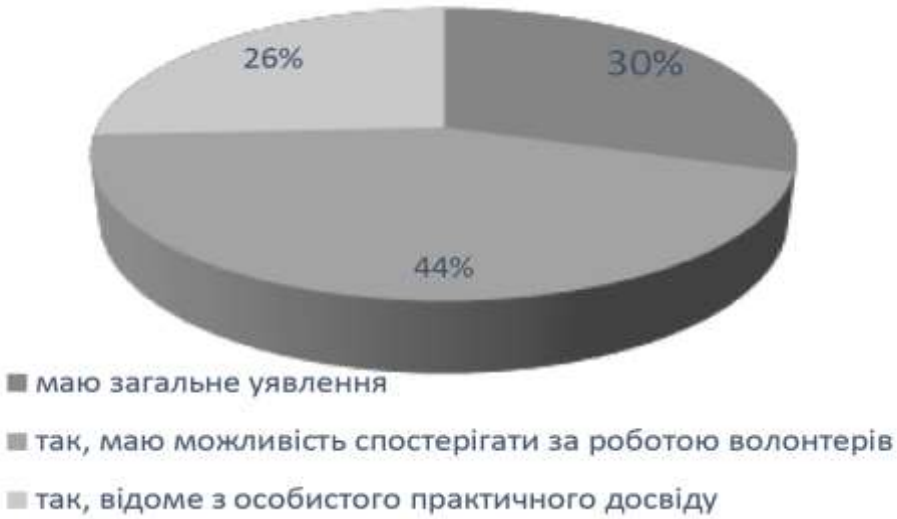

Рис. 2.9 Чи відоме Вам поняття «волонтерська діяльність»?

Враховуючи обізнаність щодо поняття волонтерської діяльності, варто з’ясувати ставлення молоді до цього соціального феномену (рис. 2.10).

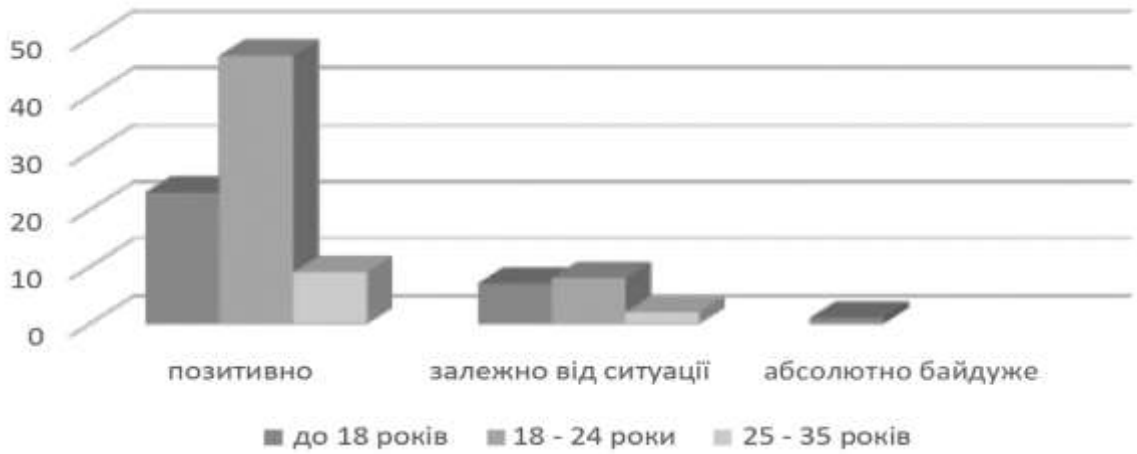

Рис. 2.10. Аналіз ставлення молоді з різних вікових груп, до волонтерства, як суспільного явища

Практично всі групи опитаних нами молодих людей в більшості заявляли про своє позитивне ставлення до волонтерства. Проте багато респондентів обирали варіант відповіді «залежно від ситуації», що свідчить про відсутність беззаперечної довіри добровольцям з боку населення. Лише один представник вікової категорії до 18 років висловив свою байдужість до волонтерського руху. Зважаючи на те, що жоден з учасників опитування не заявив про своє негативне ставлення до волонтерства, як суспільного явища, необхідно з'ясувати, яка частка респондентів довіряє акціям, які влаштовують добровольці (рис.2.11).

Рис. 2.11. Чи довіряєте Ви акціям, які проводяться волонтерами в Україні?

Хоч 21% респондентів переконані, що можуть покладатися на волонтерів, беззаперечна більшість опитаної нами молоді (75%) не має абсолютної довіри до акцій, заходів, які влаштовують українські волонтери. Це може бути результатом

негідної поведінки деяких так званих волонтерів, які використовують це звання в користолюбних цілях, чим розчаровують громадян та сприяють зменшенню рівня довіри населення до цього виду благодійництва.

Враховуючи ставлення української молоді до діяльності волонтерських організацій, важливим є визначення рівня їх безпосередньої участі у подібних заходах в ролі добровольців (рис.2.12).

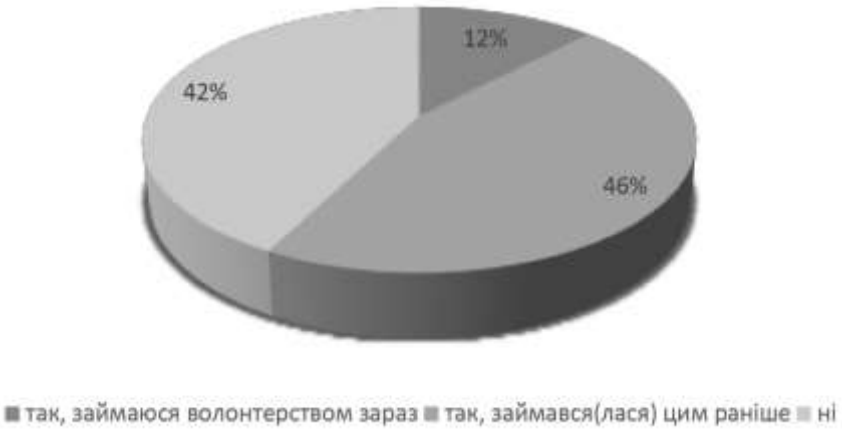

Рис. 2.12. Чи брали Ви участь у волонтерській діяльності?

Аналізуючи рис. 2.12 ми бачимо, що 58 % молодих людей мають особистий досвід волонтерства, 12 % з них активно займаються цією діяльністю і зараз – це свідчить про небайдужість українців до суспільства в якому вони живуть та про бажання змінювати його на краще. На жаль, значна частина респондентів (42 %) ніколи не мала змоги на власному досвіді дізнатися, як це бути волонтером, тому варто з’ясувати які перешкоди можуть стояти на шляху у молодих людей до залучення до такого важливого напрямку діяльності (рис.2.13). Найбільш стримуючим фактором виявилась байдужість до проблем інших людей, цей критерій визначили основним представники всіх вікових груп, зокрема, найвища частка спостерігається серед молоді віком від 25 до 35 років – 81,8 %. Другою за впливом виявилася така перешкода, як недостатність інформації про акції, події та волонтерські організації, які їх влаштовують, що є переважно проблемою волонтерських організацій, які не поширюють достатньо даних про свою діяльність. Ще однією важливою перепоною виявилася нестача часу.

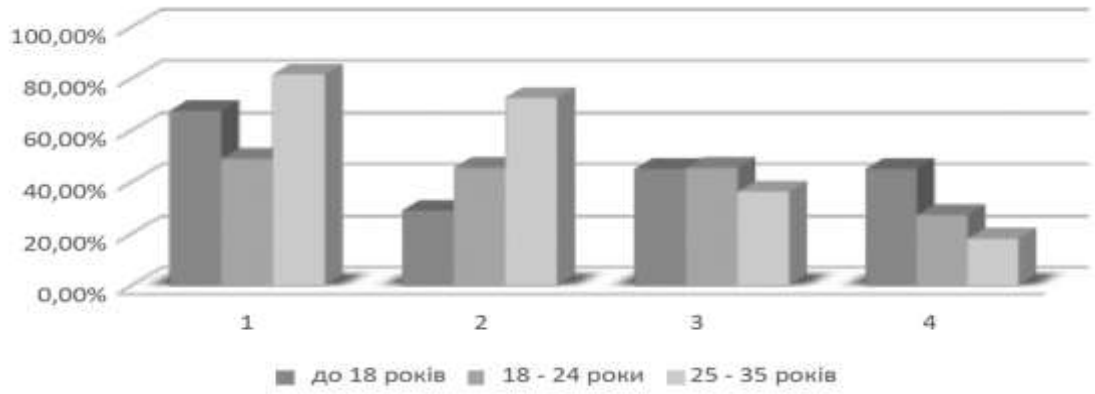

Рис. 2.13. Що, на Вашу думку, може перешкоджати людям займатися волонтерською діяльністю?

Умовні позначення: *1 - байдужість до проблем інших людей; 2 - недостатність інформації про акції, події та волонтерські організації, які їх влаштовують; 3 - нестача часу; 4 -відсутність матеріальної винагороди.*

Варто зауважити, що цей фактор є більш впливовим для представників таких вікових категорій «до 18 років» та «18-24 роки», що може бути пов'язано з інтенсивністю навчання, що не дає можливості виділяти час на інші заняття. Останньою перешкодою є відсутність матеріальних стимулів, що переважно є відштовхуючим фактором для молоді віком до 18 років.

Дослідивши можливі перешкоди, варто визначити, що ж може мотивувати молодь долучатися до волонтерства (рис.2.14).

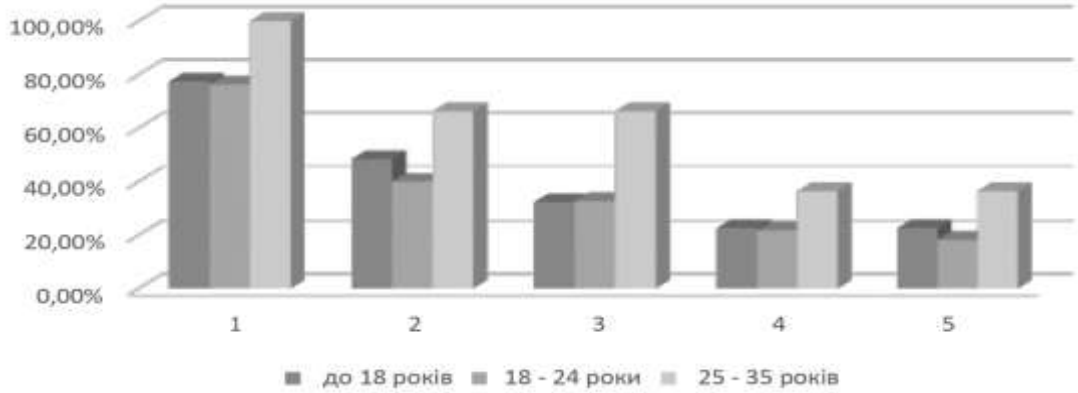

Рис. 2.14. Що може мотивувати людей займатися волонтерською діяльністю?
Умовні позначення: *1 - бажання допомогти нужденним; 2 - надбання корисних соціальних і практичних навичок; 3 - можливість спеціалізованого навчання, міжнародні програми обміну; 4 - пільги при вступі до вишів та при прийомі на роботу; 5 - матеріальні стимули.*

Найважливішим мотиваційним важелем для представників всіх трьох вікових категорій виявилося бажання допомогти нужденним. Наступним за

впливом стимулом стало надбання корисних соціальних і практичних навичок. Третім за актуальністю став варіант відповіді – можливість спеціалізованого навчання, міжнародні програми обміну. Майже однакову цінність мають такі мотиваційні фактори, як матеріальні стимули та пільги при вступі до вишів та при прийомі на роботу.

Більшість респондентів (64%) вважають, що залежно від виду діяльності, яку здійснює волонтер, він повинен володіти спеціалізованою освітою. На думку 4% учасників опитування наявність професійної підготовки є вкрай важливою для кожного добровольця. Значний відсоток опитаних нами громадян (32%) вважає, що наявність спеціалізованої освіти для волонтера є зовсім не обов'язковою (рис.2.15).

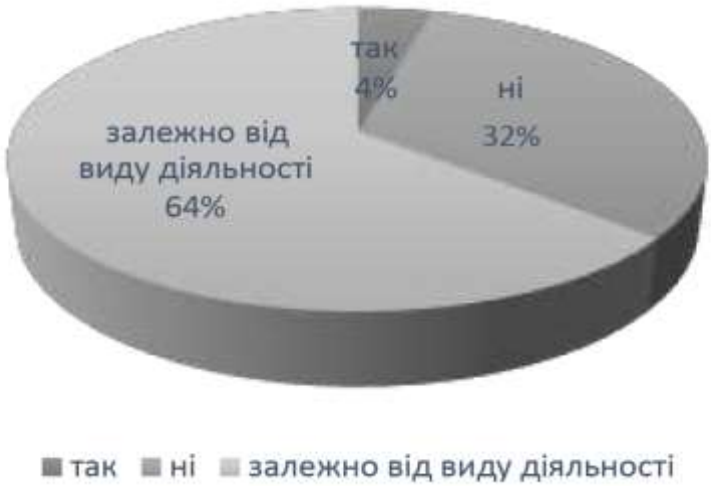

Рис. 2.15. Чи повинні, на Вашу думку, волонтери володіти спеціальною освітою, щоб здійснювати відповідну діяльність?

Враховуючи те, що фінансова винагорода є одним з дієвих мотиваційних важелів, варто визначити позицію молодих людей, щодо доцільності впровадження такого стимулу до волонтерства (рис. 2.16). 19% респондентів вважають, що матеріальні винагороди є недоцільними у випадку стимулювання волонтерів, але значно більше громадян (35%) переконані, що це є досить дієвою спонукою для залучення добровольців. 46% учасників анкетування вважають, що фінансове мотивування доречне лише у окремих випадках.

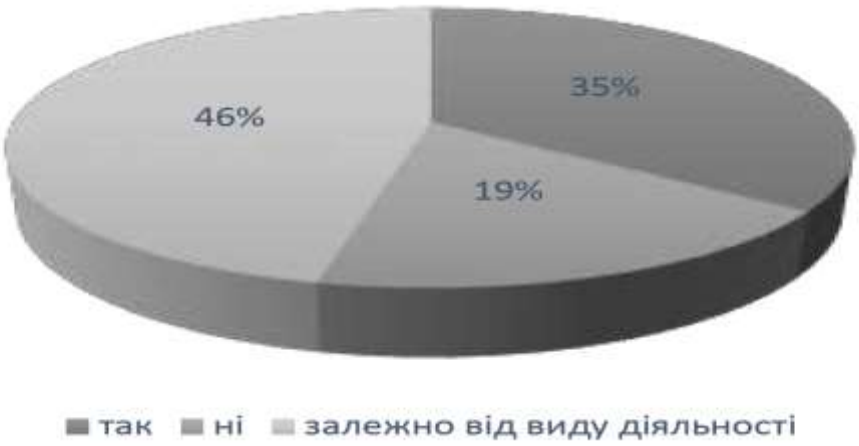

Рис. 2.16. Чи вважаєте Ви доцільними фінансові винагороди за активну волонтерську діяльність?

Не менш важливими стимулами є пільги при вступі до ВНЗ та працевлаштуванні. Опитаної 56 % молоді вважає, що пільги при вступі до закладів вищої освіти для осіб з вагомим волонтерським досвідом є важливим методом мотивування, а 26% респондентів вважають, що не варто впроваджувати такий досвід. 18% опитаних молодих людей не мають чіткої позиції з цього приводу (рис. 2.17).

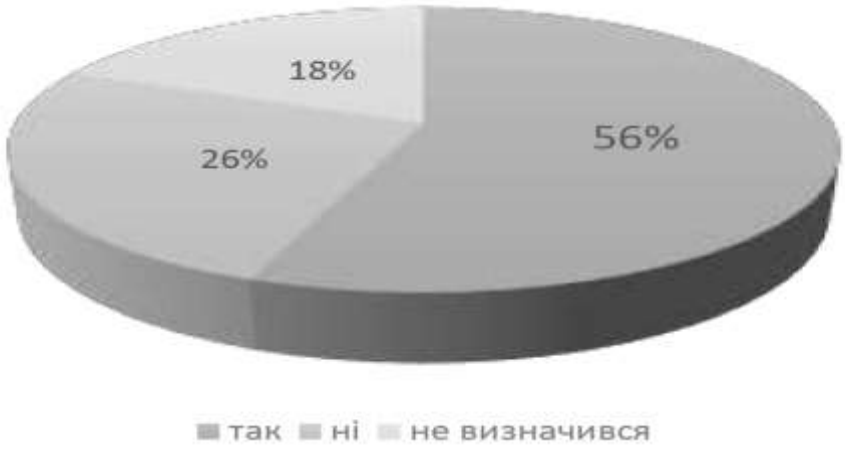

Рис. 2.17. Чи вважаєте Ви доречними пільги при вступі до закладів вищої освіти для осіб з вагомим волонтерським досвідом?

Схожа ситуація прослідковується і у випадку надання пільг при працевлаштуванні – 46% респондентів переконані, що це є доречним заходом, на

думку 28% громадян не варто так мотивувати людей до залучення до волонтерства, а 26% не змогли визначитися з чіткою відповіддю (рис. 2.18).

Рис. 2.18. Чи варто роботодавцям надавати перевагу людям з досвідом волонтерської діяльності при прийомі на роботу?

На питання «Чи варто, на Вашу думку, стимулювати людей до залучення до волонтерської діяльності?» ми отримали наступні результати (рис. 2.19):

Рис. 2.12. Чи варто, на Вашу думку, стимулювати людей до залучення до волонтерської діяльності?

Додаткове мотивування 72% респондентів вважають необхідним та доречним заходом, який сприятиме розвитку волонтерського руху в Україні, а 28% переконані, що бажання стати добровольцем неодмінно має відходити безпосередньо від людини, без впливу зовнішніх факторів.

Ще одним важливим кроком у ході дослідження було визначення рівня інформованості молоді про напрямки, за якими здійснюється волонтерська діяльність в Україні. Половина респондентів (51%) є добре обізнаними у цьому питанні, а 43% погано орієнтуються у напрямках волонтерства, 6% учасників опитування взагалі не знайомі з цією темою.

Отже, основними мотиваторами для молоді усіх вікових груп виявилося бажання допомогти нужденним, надбання корисних соціальних і практичних навичок та можливість спеціалізованого навчання, міжнародні програми обміну. Водночас 72 % респондентів вважають додаткове мотивування необхідним та доречним заходом, який сприятиме розвитку волонтерського руху в Україні.

2.3. Волонтерська діяльність як засіб самовизначення й самореалізації молоді

Молодь активно шукає способи й шляхи самореалізації. Волонтерство, особливо в сучасних умовах, відкриває молодому поколінню перспективу виявити свої соціальні та культурні особливості, вибудовувати соціальні відносини, розвивати та знаходити застосування своїх моральних, духовних рис, виробляти нові навички, а також надавати допомогу в цьому іншим; знаходити підтримку, друзів, однодумців; відчувати свою важливість та значимість.

У сучасному світі волонтерство є важливим компонентом успішного розвитку особистості. Аналіз результатів наукових досліджень показав, що феномен волонтерства недостатньо повно розглянуто з позиції потенціалу самореалізації й самовизначення волонтера. Це зумовило необхідність вивчення психологічних проявів самореалізації, професійної спрямованості особистості, здатної до вільного самовираження та творчості.

Із метою вивчення волонтерської діяльності як ресурсу самореалізації та самовизначення особистості було здійснено емпіричне дослідження, у якому взяли участь 135 осіб (85 осіб займаються волонтерською діяльністю; 50 осіб – не беруть активної участі у волонтерському русі), віком 15-35 років. Учасники

дослідження – члени організацій «Молода просвіта», «Асоціація молодіжних центрів України», «Молодіжні волонтерські можливості», «Простір молоді», «Організація української молоді», «Золота молодь Винник». У процесі опитування респондентів було поділено на дві групи: респонденти-волонтери, які є активними учасниками волонтерського руху; респонденти-не волонтери, які не є активними учасниками волонтерського руху. Ці групи були представлені певним віковим складом (рис. 2.13).

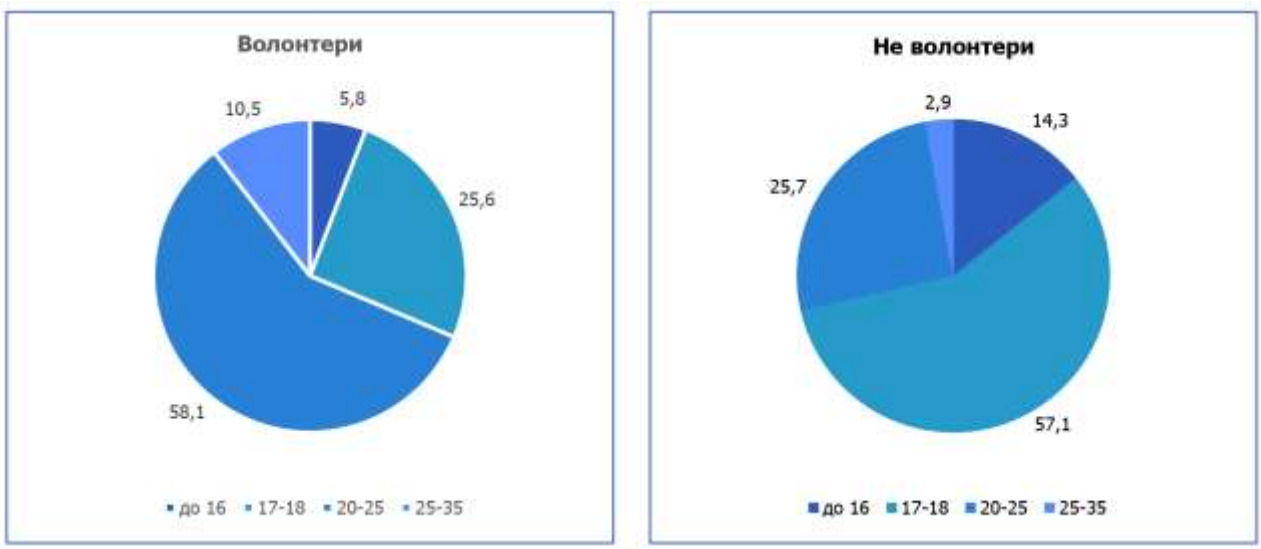

Рис. 2.13. Розподіл респондентів за віком

Було виявлено, що окремі учасники дослідження, які не є волонтерами, періодично беруть участь у волонтерській діяльності. Отримані відповіді на питання «Як часто Ви берете участь у волонтерській діяльності?» представлено на рис. 2.14.

Рис. 2.14 Розподіл респондентів, за періодичністю волонтерської діяльності

Час початку волонтерської діяльності в групі волонтерів припадає й на початок війни, і на передвоєнний період (Рис. 2.15).

Рис. 2.15. Розподіл респондентів за часом початку волонтерської діяльності

Було виявлено мотиви участі у волонтерській діяльності, серед яких переважають бажання допомогти іншим і набуття нового досвіду (Рис. 2.16).

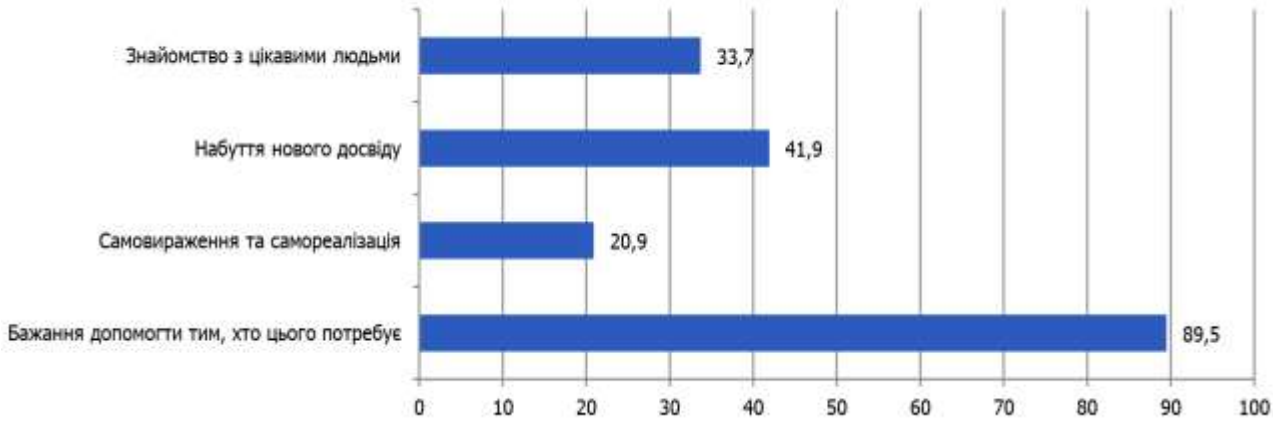

Рис. 2.16. Мотиви волонтерської діяльності

Респонденти виділяють можливості й переваги, які надає їм участь у волонтерській діяльності, а саме: можливість допомогти іншим, знайти нових друзів, розвиток лідерських якостей, брати участь в ухваленні рішень, набуття знань і практичних навичок, допрофесійна підготовка, самовизначення тощо (Рис. 2.17, Рис. 2.18).

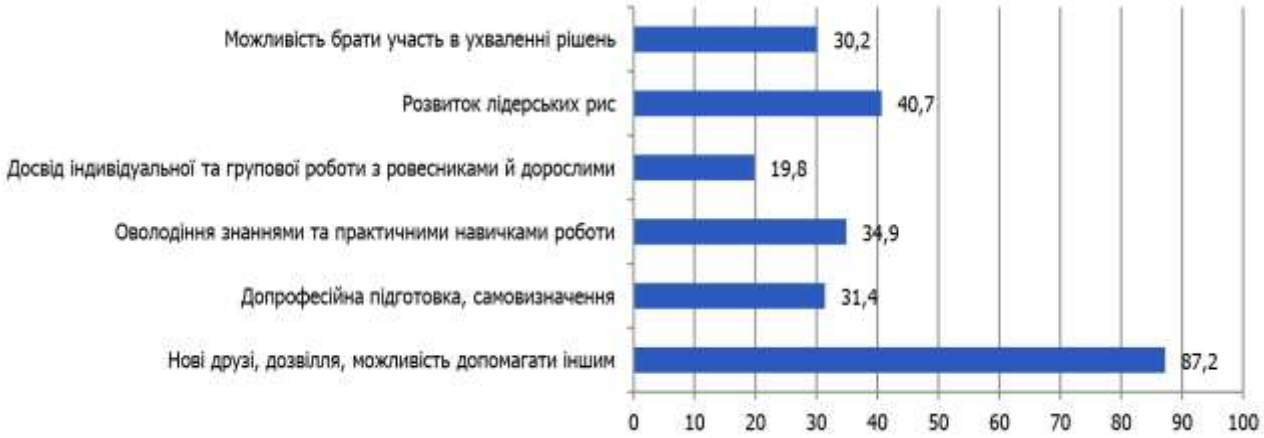

Рис. 2.19. Можливості й переваги участі у волонтерській діяльності

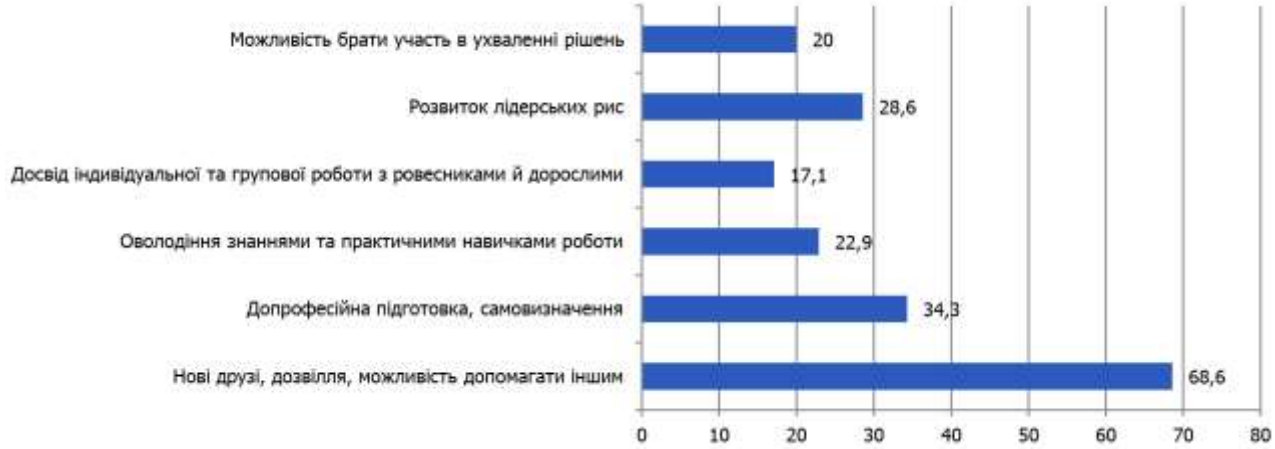

Рис. 2.20. Можливості й переваги участі у волонтерській діяльності

І волонтери, і не волонтери заявляють про те, що, беручи участь у волонтерській діяльності, помічають зміни в собі. Відповідно до особистісних змін, респондентами було зазначено, що завдяки волонтерській діяльності в них покращився емоційний стан, удосконалилися комунікативні навички, вони стали більш впевненими в собі, навчилися ухвалювати зважені рішення, знайшли друзів (Рис. 2.21). Обидві групи респондентів відзначають, що волонтерська діяльність вплинула на їхні прагнення, інтереси й навіть вибір професії.

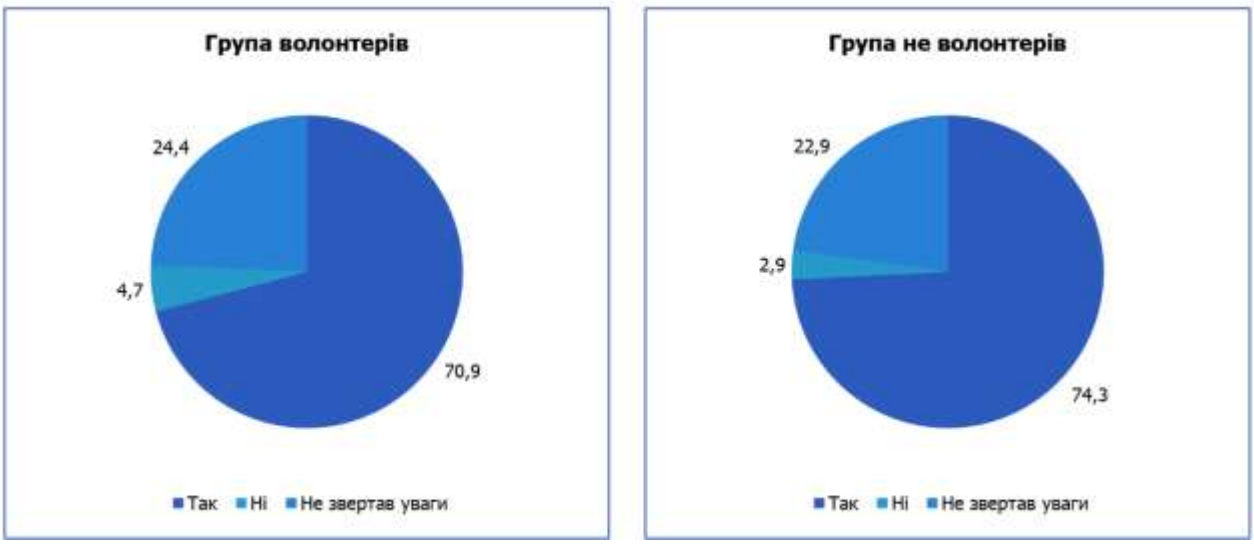

Рис. 2.21. Особистісні зміни

Аналіз результатів щодо ціннісних орієнтацій респондентів, отриманих за допомогою методики М. Рокіча, засвідчив деякі відмінності між показниками цінностей у двох групах, що може вказувати на те, що волонтерство допомагає молодим людям визначитись у життєвих цінностях, життєвих пріоритетах, усвідомити власні бажання та потреби.

Було отримано емпіричні дані щодо самоактуалізації респондентів, які активно задіяні у волонтерській діяльності (Табл. 2.3) і які не є активними учасниками волонтерського руху (Табл. 2.4).

Таблиця 2.3

Показники самоактуалізації осіб, які є активними учасниками волонтерського руху

Шкали	Рівень					
	Низький		Середній		Високий	
	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%
Орієнтація в часі	10	11,7	37	43,5	38	44,8
Підтримка	13	15,3	24	28,2	48	56,5
Ціннісні орієнтації	12	14,1	19	22,3	54	63,6
Гнучкість поведінки	8	9,4	38	44,7	39	45,9
Сензитивність	6	7	25	29,4	54	63,6
Спонтанність	34	40,1	41	48,2	10	11,7
Самоповага	5	5,8	34	40	46	54,2
Самоприйняття	17	20	29	34,1	39	45,9
Уявлення про природу людини	13	15,3	24	28,2	48	56,5
Синергії	11	11,7	35	41,1	39	47,2

Прийняття агресії	20	23,5	46	54,1	19	22,4
Контактність	5	5,8	22	25,9	58	68,3
Пізнавальні потреби	12	14,1	37	43,5	36	42,4
Креативність	15	17,6	29	34,1	41	48,3

Аналіз результатів дослідження самоактуалізації респондентів, які активно займаються волонтерською діяльністю, указує на те, що для них притаманний раціональний підхід до життя, вони живуть сьогодні, намагаються не зациклюватись на минулому. За своїми індивідуальними проявами вони достатньо незалежні та самостійні. Показники гнучкості поведінки також розподілені між середнім та високим, що може свідчити про залежність їхньої активності від ситуації. Сензитивність у більшості респондентів є на високому рівні, що говорить про розвинену рефлексію. Дії респондентів не можна назвати спонтанними, вони швидше раціональні.

Таблиця 2.4

Показники самоактуалізації осіб, які не є активними учасниками волонтерського руху

Шкали	Рівень					
	Високий		Середній		Низький	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
Орієнтація в часі	17	17,6	16	17,3	17	20,1
Підтримка	17	20,3	19	20,3	14	15,4
Ціннісні орієнтації	15	16,6	18	19,6	17	19,6
Гнучкість поведінки	15	17,3	20	21,6	15	17,1
Сензитивність	8	11,7	18	19,7	24	25,6
Спонтанність	21	24,6	12	15,3	17	23,1
Самоповага	20	20,1	14	18,3	16	17,7
Самоприйняття	22	25,9	13	13,4	15	16
Уявлення про природу людини	17	23,9	15	16,1	18	19,1
Синергії	15	16,3	14	15,1	21	23,7
Прийняття агресії	20	19,6	10	28,6	20	17,8
Контактність	21	18,4	17	20,3	12	14,3
Пізнавальні потреби	20	19,6	15	16,2	15	11,4
Креативність	19	17,1	15	16,6	16	17,4

Отримані результати дозволяють припускати, що активні учасники волонтерського руху поважають себе, приймають себе такими, якими вони є, достатньо добре розуміють інших людей, позитивно сприймають світ і себе в

ньому. При цьому не приймають агресії. Пізнавальні потреби та креативність рівномірно розподілені між середнім і високим показниками.

Аналіз результатів, отриманих від групи не волонтерів, указує на такі характеристики респондентів: спонтанність та самоприйняття. Отже, респонденти цієї групи приймають себе такими, якими вони є, але схильні до прийняття спонтанних і незважених рішень. Результати засвідчили наявність тривожності та відчуття нестабільності, що, звичайно, може бути пов’язано з воєнними подіями в Україні. Отже, виявлено можливості, які створює волонтерська діяльність щодо впливу на розвиток молодих людей, вибір ними подальшого професійного шляху, їхнє самовизначення та самореалізацію. Молодь яка не бере участі у волонтерській діяльності, має нижчі показники, які пов’язані з процесами самореалізації та самовизначення.

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В Україні спостерігається значний розквіт волонтерської діяльності після анексії Російською Федерацією територій України та військової агресії в 2014 році. Другий етап активного розвитку волонтерства розпочався під час повномасштабної війни Росії проти України у 2022 році. Волонтери активно співпрацюють з державними інституціями та органами місцевого самоврядування, надаючи підтримку Збройним силам України та силам територіальної оборони. Вони організовують допомогу громадянам у населених пунктах, надаючи гуманітарну та медичну допомогу, а також працюють над адаптацією тимчасово переміщених осіб.

Українському суспільству вдалося налагодити систему оперативної допомоги тим, хто потребує її. Завдяки волонтерському досвіду та великому бажанню підтримати армію та захищати країну, українці швидко мобілізують внутрішні та зовнішні ресурси для вирішення різних потреб у громадах. З впровадженням європейських практик співпраці між державою та громадськими об'єднаннями, які мають соціальну спрямованість, стає очевидною потреба у наданні матеріально-технічної та організаційної підтримки інститутам громадянського суспільства. Вони працюють на благо соціального захисту населення, і на нашу думку, важливо затвердити програми сприяння розвитку волонтерства саме на рівні громад.

Ми вважаємо, що саме створення програм підтримки волонтерської діяльності сприятимуть сильному розвитку волонтерства і зробить його стійким рухом, а також підтримають зусилля активістів у цих напрямках. Активне розширення та розвиток волонтерської діяльності в місцевій громаді дозволить ефективно вирішувати найактуальніші проблеми на місцевому та національному рівні в короткі терміни. Основними завдання програм задля вдосконалення розвитку волонтерської діяльності повинні бути:

- Створення сприятливих умов для розвитку волонтерства та підвищення самоорганізації мешканців на територіальному рівні для участі в

волонтерській діяльності.

- Підтримка інституційного розвитку організацій та установ у громаді, які залучають волонтерів, шляхом проведення освітніх та інших заходів.
- Популяризація волонтерської діяльності, активне залучення громадських членів до участі в ній та забезпечення інформованості громади через постійну інформаційно-просвітницьку кампанію.
- Систематична участь організацій та установ, які залучають волонтерів, у формуванні та вирішенні місцевих питань, а також підвищення комунікації між ними та органами місцевого самоврядування, розвиток волонтерських мереж.

Для прикладу можемо взяти декілька вже впроваджених програм. Дана Програма була розроблена в рамках проєкту Ради Європи під назвою "Зміцнення громадської участі в демократичному процесі прийняття рішень в Україні".

Програма має на меті вирішення соціальних, гуманітарних і екологічних проблем шляхом залучення мешканців до волонтерської діяльності. Вона пропонує залучення гуманітарної і благодійної допомоги з усієї України та від міжнародних волонтерських ініціатив. Крім того, Програма спрямована на покращення співпраці та об'єднання зусиль волонтерських ініціатив з органами місцевого самоврядування.

Програма підтримки волонтерської діяльності має на увазі зміцнення волонтерського руху шляхом реалізації наступних напрямків:

1. Надання волонтерської допомоги малозабезпеченим, безробітним, багатодітним, бездомним, безпритульним особам та тим, хто потребує соціальної реабілітації.
2. Забезпечення догляду за хворими, особами з інвалідністю, одинокими, літніми людьми та іншими особами.
3. Допомога громадянам, постраждалим від техногенних або природних катастроф, дій особливого періоду, надзвичайних ситуацій, воєнного стану, антитерористичних операцій, забезпечення національної безпеки, конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам кримінальних правопорушень, біженцям та внутрішньо переміщеним особам.

4. Підтримка проведення національних та міжнародних заходів, включаючи спортивні, культурні та громадські події.

5. Підтримка Збройних сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів та органів державної влади в особливих періодах, надзвичайних чи воєнних станах, антитерористичних операціях, забезпеченні національної безпеки та оборони, відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації.

Загалом, програми для підтримки волонтерської діяльності вже впроваджені в багатьох містах України. Наприклад: м. Калуш, м. Покровськ, м. Хмельницький, м. Луцьк, м. Мукачево та багато інших міст підтримало впровадження таких програм. Що не може не радувати, адже всі вони мають на меті сприяння розвитку волонтерства, забезпечуючи ресурсами, навчанням та координацією для ефективної реалізації волонтерських ініціатив.

Згідно з аналізом проблем та заходів, представлених у таблиці, можна зробити наступні висновки:

- Волонтерський рух в Україні має значний потенціал для розвитку, але наразі він стикається з низкою проблем.

- Найбільш гострими проблемами є недостатнє фінансування та матеріально-технічне забезпечення волонтерських організацій, низький рівень обізнаності населення про можливості волонтерства, а також повільна зміна культури управління владою.

- Для вирішення цих проблем необхідні комплексні заходи з боку держави, громадських організацій, бізнесу та самих волонтерів.

Отже, детально проаналізувавши одну з вже впроваджених Програм, можемо скласти таблицю і виокремити наявні проблеми і заходи для їх розв’язання (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Проблеми та заходи щодо розвитку волонтерського руху в Україні

Проблема	Шляхи вирішення
Недостатня матеріально-технічна база- та фінансова нестабільність громадських організацій	- Забезпечення фінансування волонтерських організацій з державного бюджету та міжнародних фондів. - Створення сприятливих умов для залучення коштів з приватного сектору.
Відсутність широкомасштабної освіти з питань волонтерства	- Розробка та реалізація освітніх програм з волонтерства для різних категорій населення. - Підвищення обізнаності про можливості волонтерства через ЗМІ та соціальні мережі.
Низька медіа грамотність	- Проведення тренінгів та семінарів з медіаграмотності для волонтерів. - Створення інформаційних ресурсів про волонтерство, які відповідають принципам медіаграмотності.
Повільна зміна культури управління владою щодо підвищення відкритості та обміну думками	- Залучення волонтерських організацій до процесу прийняття рішень на місцевому та національному рівнях. - Підвищення прозорості діяльності органів влади.
Недостатнє поширення цінностей діалогу та партнерства в суспільстві	- Проведення заходів, спрямованих на розвиток культури діалогу та партнерства. - Заохочення співпраці між волонтерськими організаціями, органами влади та бізнесом.
Недостатній рівень інституційного розвитку організацій та установ, які залучають волонтерів	- Надання методичної та консультативної допомоги волонтерським організаціям. - Створення центрів підтримки волонтерства.
Недостатність професійних кадрів	- Проведення навчальних програм для волонтерських менеджерів та координаторів. - Забезпечення можливості для професійного розвитку волонтерів.
Недостатність сталої практики партнерства з органами місцевого самоврядування та бізнесом	- Розвиток партнерства між волонтерськими організаціями, органами влади та бізнесом. - Створення платформ для співпраці між цими секторами.

На жаль, на сьогоднішній день багато громадян не беруть участі у волонтерській діяльності, хоча вона має високий рівень підтримки в суспільстві. Це ставить перед нами завдання популяризувати переваги волонтерства. Громадському суспільству також потрібно приділити увагу розвитку волонтерської діяльності, оскільки вона є одним з ключових напрямів громадянського активізму. На нашу думку, органи місцевого самоврядування повинні створювати сприятливі умови для розвитку волонтерства, громадської активності та самоорганізації жителів, не втручаючись при цьому в діяльність волонтерських ініціатив, організацій та установ, що залучають волонтерів. Для

досягнення цієї мети саме такі програми підтримки волонтерської діяльності, які були згадані раніше, передбачають зміцнення співпраці між волонтерськими ініціативами, організаціями та установами, що залучають волонтерів, та органами місцевого самоврядування. Крім того, вони повинні включати в себе впровадження інструментів громадської участі у прийнятті та реалізації владних рішень.

Хоча в Україні спостерігається зростання кількості волонтерських ініціатив, організацій та установ, які залучають волонтерів, протягом останніх років, процес цього зростання ще потребує стабільності. Ми вважаємо, що для досягнення стабільного зростання потрібно збільшити інформацію про можливості волонтерства, популяризувати волонтерську діяльність та сприяти формуванню позитивної культури та іміджу волонтера. Також необхідно забезпечити фінансову та правову грамотність у веденні волонтерської та благодійної діяльності.

Розвиток волонтерства в Україні сповільнюється через ряд загальнонаціональних проблем. Серед них варто виділити недостатню матеріально-технічну базу та фінансову нестабільність громадських організацій, відсутність широкомасштабної освіти з питань волонтерства, низьку медіаграмотність, повільну зміну культури управління владою щодо підвищення відкритості та обміну думками, а також недостатнє поширення цінностей діалогу та партнерства в суспільстві. Ми вважаємо, що проблемою досі залишається недостатній рівень інституційного розвитку організацій та установ, які залучають волонтерів, а також недостатність професійних кадрів, фінансових та матеріальних ресурсів і сталої практики партнерства з органами місцевого самоврядування та бізнесом.

Ці проблеми підкреслюють необхідність ефективної комунікації між організаціями та установами, що залучають волонтерів, та місцевою владою, а також співпраці, обміну досвідом та кращими практиками для залучення зовнішніх ресурсів та вирішення місцевих та національних проблем. У контексті повномасштабної війни Російської Федерації проти України та сучасних

територіальних і глобальних викликів, вирішення цих проблем стає ще більш важливим для зміцнення інституційної стійкості та громадянської солідарності в Україні.

Також, ми вважаємо що буде доречним виділити декілька конкретних заходів, які сприятимуть розвитку волонтерства, а саме:

- Активно популяризувати ідеї волонтерства в засобах масової інформації, соціальних мережах та навчальних закладах. Оскільки це сприятиме підвищенню обізнаності громадян та залученню більшої кількості людей до волонтерської діяльності.
- Налагодити ефективнішу взаємодію між державними органами, неурядовими організаціями та волонтерськими рухами. Це буде корисним для обміну досвідом, об'єднання зусиль та ресурсів.
- Запровадити систему заохочення та суспільного визнання внеску волонтерів. Зокрема, запровадити державні нагороди, пільги та преференції для активних волонтерів.
- Обов’язковим на нашу думку є, забезпечення безпеки та захист прав волонтерів під час реалізації ними різноманітних проєктів та ініціатив. Впровадження заходів щодо забезпечення сприятливих умов для розвитку волонтерського руху в Україні, які ми виокремили, дасть змогу підвищити рівень залученості громадян до волонтерської діяльності завдяки популяризації ідей волонтерства, створенню необхідної інфраструктури та системи стимулів і мотивації. Це сприятиме ефективнішій організації волонтерських зусиль, консолідації та координації діяльності волонтерів через правове врегулювання їхнього статусу, налагодження взаємодії між державними органами, неурядовими організаціями та волонтерськими рухами.

Водночас, посилення ролі волонтерства матиме позитивний вплив на розвиток громадянського суспільства, формування активної громадянської позиції, почуття відповідальності та причетності до вирішення суспільних проблем. Залучення волонтерів дозволить покращити якість надання соціальних послуг, охопити більше верств населення, що потребують підтримки, а також

заощадити бюджетні кошти за рахунок використання праці волонтерів. Це, своєю чергою, сприятиме підвищенню довіри громадян до влади та некомерційних організацій через їхню плідну співпрацю у сфері волонтерства.

Крім того, розвиток волонтерського руху відкриє можливості для міжнародного співробітництва та обміну досвідом із зарубіжними країнами у цій сфері. Безумновно, і самі волонтери повинні активно брати участь у волонтерській діяльності, поширювати інформацію про волонтерство серед своїх друзів та знайомих і звісно ж, підтримувати волонтерські організації.

На сьогоднішній день можемо твердо сказати, що перспективи розвитку волонтерського руху в Україні є дуже потужними. За останні роки волонтерство в країні значно зросло і набуло все більшого значення. Громадська свідомість стосовно волонтерської діяльності змінюється, і все ж таки більшість людей виявляють бажання долучитися до допомоги і підтримки інших. Уряд та місцеві органи влади намагаються активно сприяють розвитку волонтерства, надаючи фінансову та організаційну підтримку. Волонтерські організації також зміцнюються, набувають професіоналізму та розширюють свої можливості. Вони співпрацюють з міжнародними партнерами, що дозволяє обмінюватися досвідом та отримувати фінансову підтримку.

Технологічний розвиток та доступ до інтернету також сприяють розширенню волонтерського руху. Соціальні мережі та онлайн-платформи надають можливість залучити більше людей до волонтерської діяльності, сприяють комунікації та обміну ідеями.

У червні 2023 року в Україні було проведено дослідження під назвою "Цінності волонтерів", організоване дослідницькою компанією "Active Group" у співпраці з Всеукраїнською ініціативою "Активна Громада" та за підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні []. Дослідження мало на меті вивчити та описати фактори, що сприяють або стримують розвиток волонтерського руху, а також взаємодію волонтерів з владою та бізнесом, а також його майбутні перспективи. Міста Запоріжжя, Суми та Хмельницький були обрані як локації для проведення дослідження. В рамках дослідження

соціологи провели серію фокус-груп з волонтерами, а також з представниками органів влади та бізнесу.

Основні висновки дослідження вказують на значні зміни в сфері волонтерства з моменту початку повномасштабного вторгнення. З хаотичного періоду, коли було багато бажаючих допомогти, але відсутні структури та організація, волонтерство перетворилося на систематизовану галузь з встановленими, хоч і не завжди прозорими, правилами.

Також спостерігається явний тренд до професіоналізації волонтерської діяльності та підвищення рівня роботи окремих волонтерів. Часто цей процес супроводжується створенням нових організацій (навіть не завжди зареєстрованих), об'єднанням існуючих структур, а також зростанням ефективності успішних і відступом не дуже успішних ініціатив.

Кількість волонтерів українського волонтерського руху є нестабільною і залежить від різних факторів. На жаль, одним із таких факторів є поява нових трагедій, серед яких найбільш вразливою виявилася нещодавня аварія на Каховській гідроелектростанції. Крім того, інші події, такі як зруйнування житлових будинків або торгових центрів зі смертельними наслідками, також спричиняють сплески волонтерської активності, хоча менш потужні.

З дослідження також виявлено, що часто волонтери припиняють свою діяльність у благодійних фондах з різних причин, включаючи психологічні або матеріальні причини. Це може бути пов'язано зі станом «вигорання», необхідністю пошуку роботи для забезпечення сім'ї, або відчуттям, що проблема, на яку вони реагували (наприклад, постачання їжі військовим), вже вирішена або втратила актуальність.

Незважаючи на численні виклики, волонтерський рух в Україні має значний потенціал для розвитку. Ми навели деякі з ключових факторів, які свідчать про це:

- Високий рівень соціальної активності та згуртованості українців. Війна продемонструвала, що українці готові об'єднуватися та допомагати один одному у складні часи. Це створює сприятливе середовище для розвитку

волонтерства.

- Зростаюча популярність волонтерства серед молоді. Молоді люди все частіше прагнуть не лише отримувати знання та навички, але й робити свій внесок у суспільство. Волонтерство дає їм можливість це зробити.
- Широкий спектр проблем, які потребують вирішення. Війна, бідність, корупція, екологічні проблеми – це лише деякі з проблем, з якими стикається Україна. Волонтери можуть допомогти у вирішенні цих проблем, роблячи свій внесок у різні сфери життя.

Зростаюча підтримка волонтерства з боку держави та бізнесу. Держава та бізнес все частіше визнають важливість волонтерства та роблять кроки для його підтримки. Це може включати фінансування волонтерських проектів, надання ресурсів та інформаційну підтримку.

На шляху розвитку волонтерського руху в Україні є й виклики, наприклад:

- Нестача фінансування. Волонтерським організаціям часто не вистачає коштів для реалізації своїх проектів.
- Нестача ресурсів. Волонтерам може не вистачати необхідного обладнання, приміщень та інших ресурсів.
- Низький рівень обізнаності про можливості волонтерства. Багато людей не знають про те, як і де можна стати волонтером.
- Недостатня координація між волонтерськими організаціями. Це може призвести до дублювання зусиль, неефективного використання ресурсів та конкуренції між організаціями.

Незважаючи на це, перспективи розвитку волонтерського руху в Україні є позитивними, тому що завдяки спільним зусиллям держави, громадських організацій, бізнесу та самих волонтерів можна створити стійкий та ефективний волонтерський рух, який буде робити значний внесок у розвиток українського суспільства.

ВИСНОВКИ

Одним із найдієвіших напрямів добровільної соціальної роботи, який покликаний сприяти підвищенню якості життя громадян, особистісному розвитку людини та задоволенню її потреб, вважається волонтерство.

Формування ефективної системи мотивування залучення молоді до волонтерської діяльності як елемента соціальної роботи вимагає моніторингу вивчення мотивів, які спонукають людей до доброчинності.

З метою дослідження ставлення молоді до волонтерства та визначення найдієвіших стимулів до цього виду роботи нами розроблено анкету й з допомогою google-форм опитано 105 респондентів різного віку й роду занять з різних регіонів України. Практично всі групи опитаних нами молодих людей в більшості заявляли про своє позитивне ставлення до волонтерства. 58% респондентів мають особистий досвід волонтерства, 12% з них активно займаються цією діяльністю і зараз. Основними мотиваторами для молоді усіх вікових груп виявилося бажання допомогти нужденним, надбання корисних соціальних і практичних навичок та можливість спеціалізованого навчання, міжнародні програми обміну. Водночас 72% респондентів вважають додаткове мотивування необхідним та доречним заходом, який сприятиме розвитку волонтерського руху в Україні.

В результаті запровадження системи заходів мотивування залучення молоді до волонтерської діяльності на основі формалізації праці волонтерів, регулювання охорони праці та соціального захисту добровольців, формування системи стимулювання волонтерів на основі оцінювання результатів їхньої діяльності передбачається активізація сфери соціальної роботи та розвиток доброчинності шляхом забезпечення трудової (в окремих випадках фінансової) стабільності добровольців; соціальної захищеності та державна підтримка волонтерів, забезпечення матеріальної підтримки добровольців; сприяння розвитку трудової кар’єри добровільних працівників.

В роботі висвітлено шляхи створення сприятливих умов для розвитку волонтерства, зокрема через удосконалення нормативно-правової бази, розбудову

волонтерської інфраструктури, налагодження ефективної взаємодії різних стейкхолдерів, популяризацію ідей волонтерства тощо.

Окрему увагу приділено розробці конкретних заходів щодо стимулювання волонтерської діяльності та підвищення її ролі у розвитку громадянського суспільства в Україні. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зростанню волонтерської активності, кращій організації та координації волонтерських зусиль, підвищенню якості надання соціальних послуг та зміцненню довіри громадян до влади й недержавних організацій.

Комплексне вирішення існуючих проблем у волонтерській сфері дозволить розкрити величезний потенціал волонтерського руху для вирішення нагальних суспільних проблем, формування цінностей взаємодопомоги та відповідальності, зміцнення згуртованості українського суспільства.

Можемо спостерігати, що за останнє десятиліття волонтерська діяльність в Україні зазнала значного розвитку, перетворившись на важливий елемент громадянського суспільства. Особливо актуальним вона стало в умовах соціальних трансформацій, конфліктів та криз, з якими зіткнулася країна.

Волонтерство в Україні має значний потенціал для розвитку та вирішення актуальних соціальних проблем. Завдяки активній участі волонтерів українське суспільство може стати більш справедливим, гуманним та стійким.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрейшина Н. Цінності волонтерів: результати якісного дослідження перспектив розвитку волонтерського руху в Україні. Офіційний сайт Active Group. 2023. URL: https://activegroup.com.ua/2023/07/31/cinnosti- volonteriv-rezultati-yakisnogo-doslidzhennya-perspektiv-rozvitku-volonterskogo-ruxu-v-ukraini/

2.Вербицький Іван. Укрінформ. Частка волонтерів серед молоді за рік зросла вдвічі. 2023. URL: http://surl.li/udpbx

3.Верховна Рада України. Парламент підтримує створення додаткових гарантій та можливостей для волонтерів в умовах війни. 2022. URL: https://www.rada.gov.ua/print/223506.html

4.Волонтерство: основні нюанси. Консультації, Публікації. 2023. URL: https://law-in-war■org/volonterstvo-osnovni-nvuansv/

5.Жарикова А. В Україні за пів року кількість офіційних волонтерів зросла вдвічі: найбільше збирають на "банки". Економічна правда. 2023. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2023/06/26/701557/

6.Звєрєва І. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. 2018. Київ: Центр учбової літератури. URL: http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/sotsped.pdf

7.Калениченко Р.А. Волонтерство в соціальній роботі: Навч. посіб. К.: КиМУ, 2018. 86 С. URL: http://surl.li/udpcg

8.Камінська Л. Теоретичні підходи до дослідження суспільних рухів. Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Серія «Соціологія». 2010. №1-2. С. 91-93. URL: https://sociologv■knu■ua/sites/default/files/librarv/elopen/visn2010 1-2 91.pdf

9.Клименюк Н. Волонтерська практика як одна із форм підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічної роботи в громаді. Актуальні проблеми соціальної роботи: волонтерство як важливий ресурс соціальної роботи. 2015. С. 101-107. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/IMG.pdf

10. Крапівіна Г. О. Волонтерство: інноваційна форма соціально-трудових відносин та нестандартна форма зайнятості. Вісник Донецького університету

економіки та права. 2023. С. 70-78. URL: http://surl.li/udqbl

11. Кривоконь Н. Проблеми соціальної роботи та соціальної політики в Україні. 2021. Навчальний посібник. С. 232. URL: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%9F%D0%BE%D 1%81%D 1%96%D0%B 1 %D0%BD%D0%B8%D0%BA %D0%9F%D 1%80%D0%BE%D0%B 1%D0%BB %D 1%81%D0%BE%D 1%86 .pdf

12. Ляшенко Н. О., Болотова В. О., Байдак Т. М. Волонтерська діяльність в Україні як вид соціальної активності. 2018. URL: https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/90ed6bbf-31b7-45b4-a730-687a40767055/content

13. Мануйлов Є. М. Соціальна активність молоді: до проблеми розуміння сутності. Вісник Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого. 2020. С. 3-12. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/3348

14. Марчук А., Лобода В., Іваниса В. Волонтерська діяльність як засіб самовизначення й самореалізації молоді. Соціально-економічні відносини в цифровому суспільстві. 2023. Том 2. (48). С. 104-116. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/502 104-116.pdf

15. Матвєєв С. Ф.; Когут І. О.; Гончаренко Є. В. Соціальні аспекти волонтерського руху: минуле та сьогодення. 2010. С. 162. URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2010/Fzv-1-2010/161-165.pdf

16. Матеріал з Вікіпедії. Волонтерство. 2024. URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D 1%82%D0%B5%D 1%80%D 1%81%D 1%82%D0%B2%D0%BE

17. Матеріал з Вікіпедії. Економічна і соціальна рада ООН. 2023. URL: http://surl.li/udqbt

18. Машакова Лілія. Добровольці і волонтери. Чи допомагають армії на третій рік війни. Еспресо ТВ. 2016. URL: https://espreso.tv/article/2016/06/10/dobrovolci i volontery chy lyshyvsya entuziazm na tretiy rik viyny

19. Монобанк. URL: https://www.monobank.ua/

20.Національна соціальна сервісна служба України. 2024. URL: https://nssu.gov.ua/

21.Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 - 2020 роки. URL: https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/gromadyanske-suspilstvo-i- vlada/spriyannya-rozvitku- gromadyansko go-suspilstva/nacionalna- strategiya-

sprivannva-rozvitku-gromadvanskogo-suspilstva-v-ukravini-na-2016-2020-roki

22.Національний інститут стратегічних досліджень. Аналіз українського волонтерства на основі методології нових соціальних рухів. 2022. URL: http://surl.li/udqcu

23.Національний комітет. Товариства Червоного Хреста України Історія українського червоного хреста.. 2023. URL: http://surl.li/udqdw

24.Опендатабот. Реєстр волонтерів України. 2022. URL:

https://opendatabot.ua/open/volunteers

25.Платформа волонтерів. URL: https://platforma■volunteer■country/

26.Полякова Л. Історичні аспекти розвитку форм соціальної взаємодопомоги та підтримки в українців. *Доповідь на конференції.* 2017. С. 18-19. URL: http://eprints.mdpu.org.Ua/id/eprint/6228/l/Theses-18-20.pdf

27.Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012. №5073-УІ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text

28.Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 02.09.2014. №1663-УІІ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1663-18#Text

29.Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення матеріально-фінансового забезпечення обороноздатності держави: Закон України від 08.04.2014. №1190-УІІ.

https://zakon.rada. gov.ua/laws/show/1190-18#Text

30.Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо деяких питань

оподаткування благодійної допомоги: Закон України від 02.09.2014. №1668-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1668-18#Text

31.Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011. №3236-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text

32.Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999. №1192-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text

33.Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014. №1706-VII. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text

34.Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від від 10 грудня 2003 р. №1895. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1895- 2003-%D0%BF#Text

35.Про затвердження Положення про Раду з координації роботи щодо надання волонтерської та благодійної допомоги при Міністерстві соціальної політики України. Міністерство соціальної політики України. 2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0649-15#Text

36.Про затвердження Порядку надання волонтерської допомоги за окремими напрямами волонтерської діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2015. №556. URL: https://zakon.rada. gov.ua/laws/show/556-2015-%D0%BF#Text

37.Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12.1991. №1934-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text

38.Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993. №3543-XII. URL:_ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text

39.Про оборону України: Закон України від 06.12.1991. №1932-XII. URL: https://zakon.rada. gov.ua/laws/show/1932-12#Text

40.Про проведення у 2021 році в Україні Міжнародного року волонтера. Волонтерська діяльність в Україні та закордоном. 2021. С. 11. URL: https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Concursi naukovih robit/2023/konk nauk robi

t/podiaka volonterstvo/robota volonterstvo.docx

41.Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003. №966-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15#Text

42.Про соціальну роботу з дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2021. №2558-III.URL:

https://zakononline.com.ua/documents/show/227677 568005

43.Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації: Указ Президента України від 03.24.2012.№212/2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012#Text

44.Результат опитування. URL: https://dif.org.ua/article/opir-agresoru-volonterstvo-obstrili-infrastrukturi-yak-povnomasshtabna-viyna-vplinula-na-zhittya-ukraintsiv?fbclid=IwAR3mvi67372b0uyFptkB9FnEiH0Zh9ccAHAf5JrJPJKsZNWm02V6ncqLnM# Toc128066178

45.Скиданович В. Психологічна структура волонтерської діяльності студентів. Збірник наукових праць: психологія. 2018. С. 62-68. URL: http://surl.li/udqdz

46.Слово і діло - аналітичний портал. З аутсайдера у лідери: як змінювалося місце України у світовому рейтингу благодійності. Опитування Gallup's World Poll. 2023. URL: https://www.slovoidilo.ua/2023/11/16/infografika/suspilstvo/autsaidera-lidery-vak-zminvuvalosva-misce-ukravinv-svitovomu-reitvnhu-blahodiinosti

47.Урядовий портал. 85% українців вважають що волонтерський рух допомагає зміцненню миру. 2014. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/247800125

48.Харченко С. Я., Караман О. Л., Кратінова В. О. Історія, теорія та практика волонтерського руху в Україні. *Навч.наук.метод. посіб. для студентів, магістрантів, аспірантів та спеціалістів у галузі соц. роботи, соц. педагогіки.* 2009. 403 с. 6. URL: https://b.eniditor.1mk/file/409555/

49.Центр демократії та верховенства права. ЦЕДЕМ. URL: https://cedem.org.ua/

50.Шандар А.М., Заволович Я.Ю. Роль волонтерства в контексті розв’язання

соціальних проблем: Кейс України. Збірник тез. 2023. С. 129-131. URL: fi1e:///C:/Users/admin/Down1oads/Te1egram%20Desktop/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA %D1%82%D0%B5%D0%B72023.pdf

51.Школа волонтерів: *навчальний посібник.* 2016. С. 28. URL: fi1e:///C:/Users/admin/Down1oads/Te1egram%20Desktop/Posibnik-vo1ontery%20Giz%20(2).pdf

52.Шумакова О. С. Сучасні підходи до професійної підготовки студентів-волонтерів. Педагогічний дискурс. 2012. С. 349-352. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/0peddysk 2012 12 84

53.A1ice Turnbu11. Rosterfy. 2021. URL: https://www.rosterfy.com/b1og/25-impressive-vo1unteer-stats-vo1unteer-statistics-rosterfy

54.Bureau of 1abor statistics. 2024. URL: https://www.b1s.gov/home.htm

55.France vo1ontaires. 2024. URL: https://france-vo1ontaires.org/

56.GFK. Українці адаптуються до нових умов життя. 2020. URL: https://www.gfk.com/press/ukraine-covid-19-tcg-market-week12-15

57.L'Agenda 2030 du developpement. 2023. URL: https://www.dip1omatie.gouv.fr/fr/po1itique-etrangere-de-1a-france/deve1oppement/1-agenda-2030-du-deve1oppement/

58.Rating Lab. 2022. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/chetvrnadcatvv obschenaciona1nyv opros psiho1ogicheskie markery voyny 18-19 iyunya 2022.htm1

59.UNICEF. URL: http://sur1.1i/udqeg

60.Zagoriy foundation. Благодійність у часи війни. 2022. URL: https://zagoriy.foundation/wp-content/up1oads/2022/08/dos1idzhennya-2022-1.pdf